

De 21 van 2023

De meest bejubelde artikels van 2023

// Inhoud

VOORWOORD

De 21 van 2023

NAMENS DE REDACTIERAAD

Opinie

- P.04 Altijd dezelfde advocaten die aandacht krijgen
- P.06 Pleitduur voor advocaten: als ik ooit eens vijf minuten tijd heb...
- P.09 Over uitsluiting en aanvaarding: systemische nabeschouwing bij het tragisch verhaal van 19 jonge mannen
- P.13 Recht als attitude

Erven en schenken

- P.15 Praktische aandachtspunten bij echtscheiding: schenkingen tussen echtgenoten
- P.17 Een kind onterven ... kan dat zomaar?

Fiscaal recht

- P.19 Aan- en verkoop whisky door verzamelaar: normaal beheer privévermogen
- P.22 Fiscus kan vanaf nu parket vergezellen (MOTEM)

Vastgoed

- P.24 De Algemene Vergadering van de vereniging mede-eigenaars (VME): iedereen welgekomen?
- P.26 Verkoop van vernieuwbouw met btw: ook Hof van Justitie bevestigt Gents baanbrekend arrest
- P.31 Cassatie bevestigt primauteit uitbrengeregels: komt ook geruisloze fusie/splitsing in het gedrang?

Ondernemingsrecht

- P.35 Klokkenluiders nu wettelijk beschermd
- P.39 Ondernemen in 2023: de belangrijkste fiscale, financiële en juridische wijzigingen op een rijtje
- P.41 Zo maakt u van uw professionele samenwerking een geslaagd huwelijk
- P.43 GDPR: een blik op het recht op inzage
- P.45 Centraal register van bestuursverboden en Europees bestuursverbod
- P.47 Recht op deconnectie sinds 1 april 2023

Varia

- P.49 Met de wagen op reis? Tips om het Europees aanrijdingsformulier goed in te vullen
- P.52 Psychologische veiligheid op kantoor
- P.54 De bedrijfsjurist als strategisch partner in de onderneming
- P.59 ChatGPT: wat kan het allemaal en wat is de relevantie voor advocaten?

Aan het begin van de zomer bundelen we voor u graag de beste, boeiendste en meest opmerkelijke artikels die in de eerste jaarhelft op Jubel.be verschenen in één handige en overzichtelijke pdf.

We geven u zo graag de kans om bij te lezen wat u de afgelopen maanden door uw drukke professionele bezigheden heeft gemist. Aangezien u ons zomermagazine kunt downloaden, kunt er in lezen terwijl u geniet van een cocktail aan een zonnig zwembad, of een ijsje op een terras, of terwijl u wacht op uw vlucht naar uw vakantiebestemming.

Ook in exotische oorden heeft u nu Jubel zo bij de hand, zelfs als uw internetverbinding het laat afweten.

Speciaal voor uw gemak hebben we de artikels thematisch ingedeeld. U leest boeiende en prikkelende opiniestukken en zorgt dat u weer helemaal up-to-date bent met alles wat te maken heeft met onroerende goederen, strafrecht, fiscaal of ondernemingsrecht.

We wensen u alvast veel leesplezier.

De redactie

Opinie

Altijd dezelfde advocaten die aandacht krijgen

auteur: Hugo Lamon

HUGO LAMON

Mr. Hugo Lamon is advocaat in Hasselt. Hij publiceert over o.m. ondernemingsrecht en deontologie van vrije beroepen. Hij mengt zich al jaren in het maatschappelijk debat over justitie. Iedere week verschijnt zijn column "LAMON op woensdag" op Jubel.be.

Het was deze week een wat raar gesprek in de avonduitzending van het VRT-nieuws, waarbij een journalist een gewezen journaliste (nu woordvoerster van de Orde van Vlaamse Balies) interviewde over de vraag waarom in "mediatieke" processen steeds dezelfde advocaten optreden. Wie aandachtig luisterde kon alvast horen dat het alleen maar over strafrecht ging en dan nog enkel over zaken die buitensporige aandacht krijgen in de pers en dus handelde het uiteindelijk maar over een beperkt aantal zaken en advocaten.

De woordvoerster van de Orde van Vlaamse Balies wees erop dat we niet in Amerika leven en hier een advocaat zichzelf niet mag aanbieden bij een potentiële cliënt. De stelling dat een advocaat moet worden gevraagd door de cliënt (of door "zijn entourage", wat dat ook moge betekenen) was natuurlijk een mooi antwoord volgens het boekje, maar ging uiteraard voorbij aan de kern van het debat. De vraag is hoe het komt dat een aantal strafpleiters zich weten op te werken tot publieke figuren. Dat antwoord is simpel: ze werken aan hun publiek imago. Daar is niets mis mee, want dat doen politici ook. En ook bedrijfsleiders hebben aandacht voor de wijze waarop ze zich in de media profileren (denk maar aan Wouter Torfs toen hij nog CEO was van schoenen Torfs). Ook bepaalde academici wentelen zich in de media-aandacht (Stijn Baert, Rik Torfs, Jonathan Holslag en vele anderen).

De vraag is dus eerder hoe sommige figuren erin slagen zo geliefd te zijn bij de media. Het lijkt erop dat die personen aan een aantal criteria moeten voldoen: (1) ze moeten iets helder kunnen uitleggen (liefst op het niveau van een veertienjarige), (2) een concreet probleem kunnen kaderen in de algemeen maatschappelijke agenda (waardoor een bepaald feit een bredere maatschappelijke betekenis krijgt), (3) ze moeten zorgen voor een emotionele

toets (een bepaald leed of maatschappelijke ongelijkheid aanwijzen) en (4) ze moeten persoonlijke betrokkenheid creëren (de toehoorder moet zich aangesproken voelen). In dit lijstje zit zelden de bewezen kennis over het onderwerp. De media zorgen ervoor dat ze daardoor zelf hun eigen helden maken, die ze na verloop van tijd ook weer afmaken als het publiek hun gezicht wat beu wordt. Dat was het lot van de virologen al tijdens en zeker na de coronacrisis, want de status van mediaheld is van beperkte duur. Daarop zijn natuurlijk uitzonderingen (denk maar aan een aantal strafpleiters, waarvan sommigen al decennia mediageniek zijn). Strafpleiters zijn dus niet echt anders dan al die andere mediafiguren en ja, ze zorgen daarmee voor hun eigen commerciële bekendheid. Dat zegt vooral iets over de tunnelvisie van de media, die altijd maar weer uit hetzelfde vaatje tappen.

Die media moeten dan ook niet verbaasd zijn dat hun maatschappelijke impact tanende is. Meer en meer wordt de toon gezet door sociale media, waar ook steeds vaker om aandacht wordt geknokt. Advocatenkantoren huren communicatiebureaus in om op regelmatige tijdstippen stukken te publiceren over de advocaten van het kantoor. Er is een strijd om content, waarbij advocaten laten zien wat ze allemaal weten en kunnen, in de hoop daarmee aan te geven dat ze zich in bepaalde materies van anderen weten te onderscheiden. Sommige kwatongen verspreiden zelfs het gerucht dat deze wekelijkse blog kadert in een weloverwogen communicatieplan (uiteraard dwalen ze). Advocaten profileren zich in familierecht, GDPR, vennootschapsrecht en andere materies en hopen via de zoekmachines te worden herkend en erkend als meesters in hun vak. Voor alle duidelijkheid: daar is niets mis mee, integendeel zelfs. Het kan enkel bijdragen tot een meer transparante markt van de juridische dienstverlening.

“Wat het VRT-nieuwsitem vooral duidelijk maakte is de tunnelvisie van bepaalde journalisten, die zich blindstaren op strafrecht en dat zien als de maat van alle dingen.”

Media hechten buitenproportioneel veel aandacht aan strafzaken, waarin uiteraard strafpleiters actief zijn en dus worden die strafpleiters gevraagd om de door henzelf behandelde (en andere) strafzaken te becommentariëren. Omdat ze daardoor media-aandacht hebben, worden ze daarna steeds vaker ook opgevoerd om commentaar te geven over Justitie in het algemeen en als ze aan de toog zitten van het duidingsprogramma "De Afspraak" zelfs over van alles en nog wat. Dat is overigens ook zo voor de andere mediafiguren. Hoe vaak heeft bijvoorbeeld Rik Torfs het over zijn vakgebied kerkelijk recht?

Eigenlijk toont de discussie aan dat de media een eigen bubbel opbouwen. Dat sommigen daar handig gebruik van maken om er hun voordeel mee te doen zegt meer over de zelfverklaarde kritische media dan over zij die er gebruik van maken.

[Hugo Lamon](#)

Opinie

Pleitduur voor advocaten: als ik ooit eens vijf minuten tijd heb...

auteur: Philip Daeninck

Het Hof van Cassatie oordeelt niet over feiten, maar beantwoordt rechtsvragen. Om deze reden had het arrest van 14 maart 2023 (P.23.0348.N.) waarin geoordeeld werd over de pleitduur van een advocaat in het kader van de voorlopige hechtenis, niet onmiddellijk de aandacht getrokken, nu de algemene principes die in het arrest werden verwoord weinig opzienbarend leken. In dit arrest werd namelijk gesteld dat een advocaat niet het recht heeft om zolang te pleiten als hijzelf nodig acht en dat het onderzoeksgerecht de pleitduur van de advocaat kan beperken, rekening houdend met de korte termijnen die gelden inzake voorlopige hechtenis, met de concrete omstandigheden van de zaak – zoals de complexiteit ervan –, etc. Weinig reden tot ophef dus.

Totdat bleek dat de pleitduur waarover geoordeeld werd tien minuten betrof... Dit feitelijk gegeven is van doorslaggevend belang. Tien minuten kan onmogelijk als een onoverkomelijke tijdsduur beschouwd worden. In deze omstandigheden kan niet anders dan gesteld worden dat de advocaat op brutale wijze de mond werd gesnoerd.

Zij die mij kennen of af en toe lezen, weten dat de verhouding tussen magistratuur en advocatuur mij zeer nauw aan het hart ligt ([De rechter gewraakt! Magistratuur en advocatuur: where did we go wrong? – Jubel](#)). Een goede verstandhouding tussen beide

is essentieel voor een goede werking van Justitie. En het maakt het werk aangenamer voor iedereen, wat mooi meegenomen is. Maar het moet van twee kanten komen. Dit lijkt steeds minder het geval.

De magistratuur leidt de debatten, maar moet openstaan voor andere meningen

Het spreekt voor zich dat de Voorzitter de leiding heeft van de debatten. Uiteraard mag hij daarbij de debatten stroomlijnen en aangeven welke elementen naar zijn aanvoelen belangrijk of mogelijk minder belangrijk zijn. Hij mag kritische vragen stellen of bepaalde opmerkingen formuleren, dit alles weliswaar zonder blijf te geven van enige vooringenomenheid. Dit vormt de essentie van het interactieve debat, waarbij de magistratuur en de advocaat op een zinvolle manier met elkaar in gesprek gaan. Dit is het debat ter zitting zoals het idealiter zou moeten plaatsvinden. Maar de magistratuur die koudweg de advocaat de mond snoert “want uw tijd is op” staat mijlenver weg van dit interactieve debat.

“Zeer veelzeggend is de vaak gehoorde opmerking: “Meester, ge moet dat allemaal niet pleiten: ik ken het dossier.”

Deze opmerking wekt verbazing. Het lijkt vooreerst nogal evident dat de magistratuur het dossier heeft voorbereid en dus kent. Het omgekeerde zou op zijn zachtst gezegd nogal teleurstellend zijn. Maar de bedoeling van een pleidooi is niet om de magistratuur in te lichten over de inhoud van het strafdossier. De kennis van het dossier lijkt veeleer een minimum te zijn. De taak van een advocaat bestaat er evenwel in om zijn visie en die van zijn cliënt aan de magistratuur uiteen te zetten, te bepleiten, te beargumenteren. De uitspraak “Meester, ik ken het dossier” is in die zin volstrekt misplaatst: de bedoeling is niet om kennis over te dragen, wel om een visie te beargumenteren. Deze uitspraak onthult echter een veel problematischere houding van de magistratuur, met name het feit dat het dossier werd bestudeerd en dat de mening reeds definitief gevormd is. **Het is de verwoording van een steeds ruimer aangevoeld onbehagen bij de advocatuur, met name dat magistraten niet langer bereid zijn om te luisteren naar een andere mening en dat de eigen mening reeds lang en definitief gevormd is, nog vooraleer de debatten zijn begonnen** ([Meester, gij begint weer: over verhouding magistratuur en advocatuur – Jubel](#)).

Het kennis nemen van de standpunten van alle partijen is nochtans de essentie van het debat ter terechtzitting. De taak van de magistratuur bestaat er niet in om weliswaar het dossier voor te bereiden, maar toch ontvankelijk te blijven voor een andere zienswijze dan de eigen. Deze evenwichtsoefening vormt de zeer moeilijke en inspannende taak van elke magistratuur: in alle openheid alle standpunten absorberen, nadien beraadslagen en uiteindelijk een mening vormen, doch pas na kennisname van alle standpunten. Essentieel is bijgevolg dat men bereid moet zijn andere meningen te aanhoren, en zich door deze andere mening zelfs moet kunnen laten overtuigen. Zij die niet eens bereid zijn om nog maar te luisteren naar de standpunten van andere partijen, hebben totaal hun plaats niet in de wereld van Justitie die uit haar eigen aard principieel uit tegenstrijdige meningen bestaat. Zoals gezegd, impliceert het voorgaande niet dat de magistratuur

zomaar passief elk argument moet aanhoren, maar wel dat actief geluisterd wordt, desgevallend op een interactieve manier. Dat vergt inderdaad inspanning, en wellicht soms ook geduld.

Neemt de magistratuur haar taak zelf nog ernstig?

Het feit dat de bereidheid om te luisteren naar een andere mening zelfs het tijdsverloop van tien minuten niet overstijgt, maakt de hier besproken situatie des te schrijnender. Het betrof bovendien de beoordeling van de voorlopige hechtenis van een uit handen gegeven minderjarige die ondertussen één jaar in detentie verblijft. Een woordje uitleg lijkt dan niet misplaatst.

Uiteraard hoeft niet elke beoordeling van de voorlopige hechtenis pleidooien van meer dan tien minuten. Zeer vaak beslaan pleidooien in dit kader slechts een paar minuten, soms zelfs seconden. Maar kan de magistratuur zichzelf in de spiegel kijken en ernstig beweren dat elf minuten pleiten te lang is in een dossier waarin geoordeeld moet worden over de verdere vrijheidsberoving van een principieel nog onschuldig persoon? Hoe ernstig neemt men zelf de eigen taak nog, indien men oordeelt dat tien minuten bovenop de voorbereiding van de zaak het absolute maximum vormt om tot een weloverwogen oordeel te komen? Deze houding vormt veeleer een weinig verbloemde uitdrukking van het gevoelen: “Meester, ik wil het allemaal niet weten, ik wil het niet horen, ik heb er geen tijd voor...”.

Deze houding duidt evenzeer op een eerder beperkte arbeidsvreugde, een frustratie, die dan afgewenteld wordt op de advocatuur. **Want hier knelt het schoentje uiteraard: de tijdsdruk.** Wellicht zou de magistratuur meer tijd aan de advocatuur bieden indien de werkdruk niet zo hoog zou zijn, indien er niet zoveel dossiers per zitting moesten behandeld worden, indien de termijnen inzake voorlopige hechtenis niet zo dwingend waren. Maar de magistratuur vergist

zich wanneer zij in de advocatuur haar vijand ziet. De advocatuur heeft deze werklast niet gecreëerd en kan deze evenmin wegwerken. Maar de advocatuur is wel het gemakkelijkste slachtoffer... Advocaten kunnen immers weinig weerwerk bieden, staan eigenlijk machteloos, en al helemaal wanneer ook de hoogste rechtscolleges geen soelaas meer bieden.

Maar de advocatuur is niet de tegenstander van de magistratuur. Advocaten wensen vooral dat het dossier van hun cliënt ernstig wordt beoordeeld. Er mag toch van uit gegaan worden dat die wens samenvalt met deze van de magistratuur, met name dat de zaken op een ernstige wijze beoordeeld worden? In die zin zijn de belangen van magistratuur en advocatuur perfect gelijklopend. Een Justitie die verwordt tot bandwerk, is gedoemd om te vervreemden van haar essentie.

De magistratuur moet bijgevolg – als blijkt van de eigen beroepsernst – de tijd afdwingen die volgens haar nodig is om haar maatschappelijke taak ernstig te kunnen uitoefenen. Zij moet zich daarvoor niet tegen de advocatuur keren, maar moet zich in tegendeel tot de politiek richten.

Toch een positieve noot

Ondanks de hierboven geschetste kommer en kwel, een positieve noot om mee te eindigen. Vooreerst geeft het hier besproken arrest ook aan wanneer een beperking van de pleitduur wel degelijk problematisch kan zijn, met name wanneer de advocaat concreet aangeeft op welke wijze de beperking van de pleitduur zijn rechten van verdediging heeft aangetast. Het arrest houdt aldus de mogelijkheid van dialoog op dit vlak open.

Vervolgens kan – zoals in de Liefde – een hoogoplopende ruzie ook de catharsis vormen voor een betere verstandhouding. Laat ons hopen dat zulks

hier eveneens het geval is, en dat voorgaande een zoveelste oproep kan zijn tot een meer interactief debat. Advocaten mogen evident aangesproken worden op datgene wat zij pleiten. Wanneer advocaten wensen dat er terug naar hen geluisterd wordt, moeten zij er ook voor zorgen dat datgene wat zij pleiten het beluisteren waard is. Laat ons dus vooral de dialoog open houden. Maar snoer de advocatuur niet zonder meer de mond. Het geeft de magistratuur een dictatoriaal trekje, dat haar helemaal niet staat...

Philip Daeninck

“Een Justitie die verwordt tot bandwerk, is gedoemd om te vervreemden van haar essentie.”

PHILIP DAENINCK

Philip Daeninck is sinds 2000 advocaat aan de balie van Limburg. Hij was tevens onderzoeker aan het NICC en wetenschappelijk medewerker aan de KULeuven, alwaar hij thans ook praktijklector is. Daarnaast is hij sinds 2016 lid van de Commissie Strafrecht van de OVB en publiceert hij geregeld over diverse onderwerpen aangaande het straf(proces)recht.

Opinie

Over uitsluiting en aanvaarding: systemische nabeschouwing bij het tragisch verhaal van 19 jonge mannen

Auteur: Stijn Verbist

Meester Stijn Verbist beschouwt de zaak Sanda Dia en de reacties die de uitspraak van het hof van beroep uitlokt.

Inwijdingsrituelen

Initiatie of *inwijding* is van alle tijden en plaatsen.¹ Het systeem is eenvoudig. *Voor* de inwijding hoort men er niet bij, na de inwijding hoort men er wel bij. In essentie heeft een initiatie dus te maken met “*erbij horen*”, of niet, over aanvaarding en over uitsluiting.

De drang om *er bij te horen*, en daarbij de angst om te worden uitgesloten, zit diep ingebakken in onze genen. Mensen zijn sociale wezens. Tot een groep behoren is een basisbehoefte. Historisch-evolutionair was het ook noodzakelijk: het ging letterlijk over *overleven*. Je had de groep nodig voor voedsel en voor bescherming. Die nood zit vandaag nog diep ingebakken in onze hersenstam.

Als je twee minuten sociaal wordt buitengesloten, schieten er hersendelen in actie die ook actief worden bij fysieke pijn.² In vroeger tijden was feitelijke of canonieke excommunicatie zowat het ergste wat

je kon overkomen. Het was vaak nog erger dan (de gedachte aan) de dood.

Naast overlevingsdrang heeft erbij horen natuurlijk ook te maken met identiteit. Differentiatie (zich onderscheiden van de ander) is een wezenlijk onderdeel van identiteit.³ Ook vandaag is de drang om zich te identificeren en daarmee te differentiëren bijzonder groot. Mensen zoeken groepen op om zichzelf te herkennen, om bescherming en begrip te vinden, om contacten te leggen, netwerken uit te bouwen, om plezier te maken, vertrouwen met de ander op te bouwen, om uit te wisselen en te ordenen.

De dood is onvergelijkbaar en onvergoedbaar

Sanda Dia is tot ieders diepe spijt gestorven tijdens zo'n initiatie. Zijn wens om definitief te worden toegelaten tot de Reuzegom heeft hem het leven gekost. (*Evolutionaire dissonantie: erbij horen is gericht op overleven, en Sanda Dia sterft*). Bij dat beeld voel je in je lijf een grote verwarring, onbegrip, tegenstellingen die kolken en wringen. Het leven van een beloftevolle jonge man kende een onverbiddelijk en onomkeerbaar einde.

¹ Wikipedia vermeldt vier voorbeelden: novices in een religieuze kloostergemeenschap, schachten in een studentenclub, leerlingen in een vrijmetselaarsloge en de doop of besnijdenis. Het doopsel is/was in West-Europa allicht het meest wijd verbreide inwijdingsritueel

² <https://npokennis.nl/longread/7873/wat-gebeurt-er-als-je-wordt-buitengesloten>

³ Identiteit: een kenmerk of een geheel van kenmerken die je onderscheiden van anderen en bepalen wie je bent. <https://nl.wiktionary.org/wiki/identiteit>; volgens Van Dale: “1. Gelijheid 2. Eigen karakter van een persoon of groep (vandale.nl).

Niets is zo definitief als de dood. Het is precies datgene wat de mens sinds zijn bestaan het moeilijkst kan begrijpen en waarvoor talloze pogingen werden gedaan om er betekenis aan te geven. De dood kan met niks anders worden vergeleken. Men kan de dood aanvaarden, of niet, er betekenis aan geven of niet, men kan verdrietig zijn, of boos, de leegte een of andere invulling geven, of ze als leegte laten. Ieder rouwt op zijn of haar manier.⁴

De dood is niet vergoedbaar. Men kan voor het verlies van een mens, van een geliefde, van een kind, nooit volledig worden gecompenseerd. Tegenover een mensenleven kan je geen geld zetten. [Elke gerechtelijke procedure schiet daarin noodzakelijk te kort](#). Wie het omgekeerde verwacht komt altijd bedrogen uit.

‘Oog om oog’ en eigenrichting zijn onverenigbaar met de democratische rechtsstaat

De democratische rechtsstaat tracht ons te behoeden voor de totale chaos. Onrecht en ongelijkheid behoren – of we dat nu willen of niet – tot het leven, tot het zijn, tot het samenleven. In essentie is de rechter er om te voorkomen dat we elkaar vernietigen. Bij de oprichting van België hebben onze *founding fathers* afgesproken dat geschillen voor de rechtbank worden gebracht. Ons rechtssysteem voorziet niet dat als iemand schade heeft veroorzaakt, dezelfde materiële schade aan die persoon wordt toegebracht. Het huis van de brandstichter wordt niet in brand gestoken. Ons rechtssysteem voorkomt dat het slachtoffer zelf dader wordt.

Het is de *rechter* die oordeelt, die vonnist en die straft. Niet wij, niet u en ik, niet de massa. Uiteraard mogen we een mening hebben, ook over een rechterlijk vonnis – maar we kunnen ons niet *in de plaats stellen van de rechter*. Dat laatste kan alleen, en onder

heel bepaalde voorwaarden, een andere rechter. Eigenrichting is in België verboden.

Volkswoede en het verlangen naar onthoofding

Nog niet zo heel lang geleden werd in de Verenigde Staten, na ongeveer 200 pogingen, [de Emmet Till Anti-Lynching Act aangenomen](#). Na ongeveer 120 jaar is het in groep en zonder enige vorm van billijk proces publiekelijk *vernederen, martelen, castreren, slaan, ophangen, doodschieten of verbranden* van een vermeende dader – strafbaar. Vaak had die alleen maar de verkeerde huidskleur. De lynchers zelf werden zelden of nooit gestraft. Ze verdwenen naderhand weer in de anonimiteit van de zwijgende of zelfs goedkeurende massa. Woede, rancune, frustratie en haat werden ongeremd geprojecteerd op een (minstens in die constellatie) weerloos slachtoffer.

De laatste fysieke lynchpartijen in België dateren van tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. We zien onszelf sedertdien als een beschaafd land. Maar het laagje beschaving is flinterdun (Vergelijk Hermann Hesse, *De Steppenwolf*). We lopen dan misschien niet meer met bijlen en toortsen de straat op, de onderliggende dynamiek: de blinde en nietsontziende volkswoede is niet weg. Meer nog: de publieke haat heeft zich, grootschaliger dan ooit, een weg gezocht en gevonden via de (social) media. Het principe is hetzelfde als dat van een fysieke lynchpartij. Men projecteert ongefilterde haat op een persoon of op een groepje personen die zonder nuance worden gediaboliseerd en gedehumaniseerd. *Het bestaansrecht wordt hen ontnomen*. Deze *mental lynching* komt met sociale uitsluiting en van sociale uitsluiting is geweten dat het verregaande mentale en emotionele stress veroorzaakt. Het risico op blijvende hersenschade is reëel. Daarbij komt dat voortdurende publieke vernedering, framing en belediging blijvende sporen in hoofd en lijf nalaten. Ze activeren

dezelfde hersendelen als fysieke pijn. De (sociale en professionele) bewegingsruimte van de betrokken wordt piepklein. De grond omheen hem of haar is zwart geblakerd.

De media wakkeren dit mechanisme gewetenloos aan. Het is gericht op de definitieve uitsluiting, de excommunicatie van de betrokkene.

Ook vandaag leven we in broeierige tijden.⁵ Klimaat, energie, inflatie, oorlog. We worden geconfronteerd met reële en ernstige problemen waarvoor we geen eenduidige oplossing en nog minder een eenduidige verklaring hebben. De algemene latente boosheid onder de bevolking groeit met de dag. Een goed deel van de bevolking ziet een bepaalde hogere ‘klasse’ verantwoordelijk voor ellende die men zelf dagdagelijks ondervindt. Persoonlijke ellende wordt zo systemisch geprojecteerd. Het gevolg: hoe meer succes, hoe meer aanzien, hoe meer geld de betrokkene ooit had, hoe heftiger en ongeremder het verlangen diegene neer te halen en totaal te vertrappelen.

Klassenjustitie of klasse-justitie?

Vandaag leest men dat het arrest van het hof van beroep van Antwerpen van 26 mei 2023 blijk geeft van klassenjustitie. De betrokkenen zouden door het hof in bescherming zijn genomen, precies omdat ze systemisch tot de hogere klasse behoren. Of ze konden zich allemaal dure advocaten veroorloven.⁶

Met alle waardering en sympathie voor de ongetwijfeld zeer getalenteerde strafpleiters, kan men zich na [exegese van het arrest](#) afvragen of het hof anders zou hebben geoordeeld als de achttien jonge mannen niet zouden zijn bijgestaan door “topadvocaten”. Inderdaad, de raadslieden hadden een hele resem van procedurele spitsvondigheden⁷ ontwikkeld. Het hof heeft deze evenwel allemaal wel onderbouwd weerlegd. Het hof is naar de kern gegaan. Naar de feiten, naar de omstandigheden.⁸ Bladzijdenlang gaat het hof in op die feiten, tergend en pijnlijk langzaam krijgen we alle details te lezen. Deze lezing van de feiten wordt een worsteling van walging en verdriet. Wat er gebeurd is, is zonder meer weerzinwekkend en verwerpelijk.

Vervolgens heeft het hof elke tenlastelegging geanalyseerd, gedifferentieerd over de verscheidene betrokkenen. En uiteindelijk heeft het hof een *straf* uitgesproken. En de straf is de straf.⁹

Het hof heeft impliciet en expliciet een evenwicht gezocht, waarbij een evenwicht zoals de categorische imperatief van Kant nooit effectief verwezenlijkbaar is. Een evenwicht tussen het definitieve einde van een jong leven en de leefbaarheid van achttien andere jonge levens.

Sanda Dia heeft geleden, zwaar geleden. Hij is gestorven. Zijn leven is ten einde. Ook de achttien andere clubleden hebben geleden. Ze zijn uitgesloten, beschimpt, beschadigd. Ze zijn geïdentificeerd met hun schuld en vonden in hun geest en hun lijf amper ruimte buiten die schuld. Levens eindigen niet alleen in de

4 Wie hulp of inspiratie zoekt bij rouw: <https://www.lostenco.be/>.

5 Met dat essentiële verschil dat de mensenpopulatie groter is en groter wordt dan ooit te voren, verschilt deze tijd op dat punt niet zozeer van andere tijdperken. De geschiedenis is een grote aaneenschakeling en afwisseling van perioden van meerlagige crisissen, barre klimatologische omstandigheden en (geografisch gespreide en niet simultane) perioden van relatieve rust en harmonie.

6 En laat ons elkaar geen mietje noemen: de advocaten in kwestie hebben allicht een stevige factuur gestuurd – maar dat maakt een arrest niet onrechtmatig. Dat is nu eenmaal het gevolg van – u bent er voor of u bent er tegen – de vrije markt.

7 Schending van het beginsel van de onpartijdige rechter, schending van het geheim van het onderzoek, schending van het vermoeden van onschuld, exceptie van trial by media, schending van de informatieplicht, allerlei excepties inzake de ontvankelijkheid van het beroep, vragen naar bijkomend onderzoek... het arrest is daarom alleen al verplicht leesvoer voor alle juristen in opleiding (dat zijn dus alle juristen, want elke jurist wordt geacht voortdurend in opleiding te zijn).

8 Arrest vanaf p. 47, randnummer 34, onder 4.5. Beoordeling op strafgebied- ten gronde.

9 John Maes, De straf is de straf, Openingsrede Gerechtelijk Jaar Balie Antwerpen 2006-2007.

dood. Ze eindigen ook bij totale uitsluiting.

Uit de lezing hof van beroep van Antwerpen blijkt niet dat men de achttien Reuzegommers heeft willen beschermen. Er blijkt wel uit dat men die levens niet heeft willen tenietdoen. Ja ze waren grondig fout. Ja ze waren betrokken bij een misselijkmakend gebeuren. Maar ze krijgen de kans om nog iets te maken van het leven, al is dat mogelijk niet (meer) wat ze er ooit van verwacht hadden.

Gevaar voor projectie en aliënatie

Wat er gebeurd is in Leuven en in Vorselaar is in de eerste plaats de zaak van de negentien jonge mannen en van hun familieleden en vrienden. Niemand kan in hun plaats oordelen, voelen, ervaren wat het is om een zoon of een vriend te verliezen. Elk hebben ze recht op hun eigen specifieke emoties, rouw verwerking, schuld en schaamte. Schuld en rouw hebben overigens iets gemeen: niemand anders kan het voor je dragen.

De enorme betrokkenheid van een deel van de bevolking, de enorme media-aandacht, de diepe betrokkenheid van sommige raadgevers houdt voor de rechtstreeks betrokkenen (in de eerste plaats de familie van Sanda) een ernstig risico in. Er wordt aan hen getrokken en gesleurd. Hun verhaal staat al meer dan vier jaar lang bij wijze van spreken elke dag in de krant. Het verhaal is niet alleen meer *hun* verhaal. Het is een eigen leven beginnen leiden. Ze worden mogelijk¹⁰ bewust of onbewust vervreemd van hun eigenheid, hun eigen specifieke, individuele en zo belangrijke rouwproces. Mensen projecteren hun eigen verhaal op dit verhaal en je krijgt een onontwarbare cluster van emoties en oordelen, ja impliciete manipulaties die nog onmogelijk te ontrafelen valt. In die heftigheid en warboel van projecties riskeren ze onteigend te worden van de rouw om hun geliefde.

¹⁰ Mogelijk inderdaad, ook ik kan niet spreken of schrijven in hun plaats.

Levenslange lotsverbondenheid

Hoe intens de momenten van samenzijn in een studentenleven ooit ook mogen geweest zijn, na het afstuderen verwateren contacten vaak.

Niet zo in de Reuzegom. Het lot van Sanda Dia is onlosmakelijk verbonden met het lot van de achttien jongens met wie hij samen wilde zijn. Het tragische gebeuren heeft de negentien jonge mannen levenslang aan elkaar vastgekleuisterd. Bij Sanda is het geëindigd in de dood. De achttien anderen zullen zich de voorbije jaren elke dag van hun bestaan herinneren.

Laat ons hopen dat er ergens uit deze ellende iets moois komt, waar of wanneer ook.

[Stijn Verbist](#)

STIJN VERBIST

Stijn Verbist studeerde na een intensieve muzikale opleiding rechten aan de KU Leuven (1999) en doctoreerde in 2011 aan de KU Leuven op proefschrift over de Onteigening als instrument van de ruimtelijke ordening. Hij is sedert 2001 advocaat aan de Balie Provincie Antwerpen, vanaf 2023 aan de Balie Limburg.

Hij is opgeleid als Gestaltcoach (IVC) en Systemisch Coach (Bert Hellinger Instituut – NL). Hij is auteur van talrijke publicaties. Zijn interesse gaat uit naar de democratische rechtsstaat, publiek recht, rechtsbescherming tegen de overheid en de organisatie van de advocatuur.

Opinie

Recht als attitude

Auteur: Frank Fleerackers

Een attitude, dus. Een denkattitude, in en door de praxis, is wat de mens van het recht zich eigen dient te maken. Een denkhouding ten opzichte van de werkelijkheid als werkelijkheid, zoals ze is. Of beter, zoals ze wordt. Zoals ze wordend is. Een attitude, die haaks staat op de heersende fixatie tot representatie. Een attitude, gericht op effectiviteit, en om deze reden affectief. Een affectieve attitude is in die zin een attitude met oog voor de wijze waarop mensen door hun overtuigingen, instituties en andere affectoren geraakt worden en aangezet worden tot het innemen of verlaten van casusposities.

Waar bij Derrida het verschil tussen *différence* en *différance* (DERRIDA, J., *Marges de la philosophie*) om één letter draait, wordt de onlosmakelijke band tussen effectiviteit en affectiviteit op dezelfde wijze uitgelicht. Juridische effectiviteit gaat hand in hand met interactieve affectiviteit. Inzicht en kennis op het vlak van deze affectiviteit leiden tot hogere rechtseffectiviteit. De aangewezen, inzichtelijke schrijfwijze wordt dan: *æffectiviteit*. Het gebruik van de “æ” (ligatuur) wijst op de verwevenheid tussen beide noties en hun paradoxaal bestaan. Zelfs in relatie tot de rede schemert zulks door, zoals een concept als *affectieve rede* aantoont. Het begrip affectiviteit is in dit verband slechts bruikbaar indien de affectieve effecten van de rede, en dus ook van argumenten, er deel van uitmaken. Het door Habermas onderschreven denkbeeld van de *dwangloze dwang van het*

betere argument wordt net gedragen en mogelijk gerealiseerd door dergelijk affectief effect. De realisatie van de publieke rede hangt dus, indien überhaupt realiseerbaar, af van de affectieve analyse. Van de *æffectiviteit*.

Ook voor Deleuze is *raken en geraakt worden* de kern van het menselijk bestaan. En tevens voor het recht is de aanvaarding van uitstel in het oordeel en de beslissing (zelfs de adjudicatie) wezenlijk voor een begrip van de intermenselijke verschillen en geschillen. Op dit rechtsveld zijn *différence* en *répétition* haast voelbaar aanwezig. En op datzelfde juridische forum ontmoeten *différence* en *différance* elkaar. Het is overigens Derrida die strategisch zijn deconstructie niet als een methode aanzag, doch als een *posture*, een attitude, een houding. Een subversieve houding, maar niettemin een houding waarvan hij aan het eind stellig beweerde dat ze de jurist toebehoorde, als “filosoof van de toekomst”. Het uitstel omvat conceptueel een paradox, die de jurist zich eigen dient te maken middels een *æffectieve attitude*, en die hem toelaat een dynamische zekerheid te realiseren. Het uitstel geldt dan als paradoxaal denkbeeld voor een zekerheid, die nooit *vastligt*, maar steeds *verlegd* wordt. En zo kan de eeuwige terugkeer van de differentie, van het verschil, van het geschil en conflict als essentie van het menselijk bestaan bevestigd worden.

“Zo kan de eeuwige terugkeer van de differentie, van het verschil, van het geschil en conflict als essentie van het menselijk bestaan bevestigd worden.”

Gerationaliseerde stabiliteit is terecht een fictie en de casus kan onmogelijk gereduceerd worden tot de regel. Niet enkel is die casus uniek, maar tegelijk veelvuldig én immer wordend. In de herhaling herkennen we bijgevolg niet meer dat wat identiek is, in de herhaling herhaalt zich de differentie zelve. We herkennen en erkennen uiteindelijk wat ons onderscheidt. Zodra juristen dan als dirigenten van de differentie, van

Prof. dr. Frank Fleerackers is voltijds hoogleraar aan de Leuvense Faculteit Rechtsgeleerdheid. Hij promoveerde aan de Harvard Law School tot Master of Laws met een thesis over rechtsdenken als leidmotief van zijn doctoraat en navolgende boeken.

Hij doceert rechtsdenken en juridische grondslagen aan de rechten-faculteit van de KU Leuven en hield visiting positions aan Europese en Amerikaanse universiteiten, met inbegrip van Harvard en MIT.

Als decaan en advocaat te Brussel werd hij in 2008 benoemd tot de Hoge Raad voor de Justitie. Hij is (co-)auteur van meer dan twintig boeken, waaronder negen monografieën. In 2021 verscheen zijn 'La Peau du Juge. Exercer le jugement' bij Larcier, gevolgd door 'Le Droit du Philosophe. Définir le jugement' in 2022.

Voor Jubel reflecteert hij over de toekomst van Justitie in het maandelijks opiniestuk "Fleer op één".

het verschil, van het geschil, zich over de juridische æffectiviteit van conflicten buigen, analyseren ze de differentie-affectoren van conflictposities, die partijen in hun positiebepaling beïnvloeden, en toetsen ze de mogelijke juridische interventies op hun æffectieve kwaliteit door na te gaan in hoeverre die interventies de geanalyseerde affectoren een antwoord bieden. Zulks in het volle besef dat verschil noch geschil reduceerbaar zijn. Dergelijke attitude kan enkel in een interactieve praxis ontwikkeld worden. Indien verschil en differentie onherleidbaar zijn, is een denkhouding slechts zinvol voor zover deze de dynamiek van interactie voluit laat spelen. Spelen, inderdaad, want in dit spel worden zin en betekenis gecreëerd, komt waarheid (tijdelijk) tot stand.

In en door de interactie blijkt de mens in staat om waarheid, met name een waarheid die de postmoderne relativisering overstijgt, zinvol tot ontwikkeling te laten komen. Het is dan ook de interactie zelf, die deze waarheid en zekerheid realiseert. Het is de interactie zelf, die tot *æffectief* recht komt, hiertoe bewogen door de jurist, die als conflictregisseur zijn nieuwe attitude ten volle uitspeelt. De jurist regisseert de interactie van de conflictpartijen met het oog op de ontwikkeling van interactieve, dynamische waarheden en zekerheden. Of, om het met Deleuze te zeggen: *"il n'y a que des mots inexactes pour désigner des choses exactement"* (DELEUZE, G. en PARNET, C., *Dialogues*) en dus ook: regels zijn zelfs conceptueel niet verzoenbaar met gevallen. De toepassing van een rechtsnorm op een casus is geen complexe maar een onmogelijke daad.

Enkel in en door de interactie tussen partijen kan de jurist met de omschreven attitude een dynamiek van affectoren regisseren en realiseren zodat juridische betekenis, waarheid en zelfs zekerheid gegenereerd kunnen worden. Die juridische waarheid en zekerheid hebben dan geen uitstaans meer met de (weg)gerationaliseerde constructies van het klassieke rechtsdenken. De weg ligt open voor een herdefiniëring van juridisch zinvol handelen als reflectie, spiegel én denken, van de interactie.

[Frank Fleerackers](#)

Erven en schenken

Praktische aandachtspunten bij echtscheiding: schenkingen tussen echtgenoten

Auteur: Cazimir

Nadat we in de voorgaande artikelen keken naar de diverse gevolgen van de echtscheiding op vlak van het erfrecht en de voordelen toegekend in de huwelijksovereenkomst, focussen we in dit artikel op de gevolgen voor de schenkingen die echtgenoten tijdens het huwelijk deden.

Tijdens het huwelijk kunnen echtgenoten aan elkaar schenken. Echtgenoten kunnen elkaar niet alleen bestaande goederen schenken, maar ook (toekomstige) goederen die men na zijn of haar dood nalaat, in het kader van een zogenaamde 'contractuele erfstelling'. Schenkingen tussen echtgenoten kunnen ook plaatsvinden bij huwelijksovereenkomst.

In de context van een relatiebreuk wenst de echtgenoot-schenker doorgaans **op de gedane schenkingen terug te komen**. Omgekeerd wil men soms zekerheid dat net niet meer kan worden teruggekomen op een schenking uit het verleden. De vraag rijst naar het lot van deze schenkingen tussen echtgenoten tijdens en na de echtscheidingsprocedure.

CAZIMIR

CAZIMIR is ons eigenzinnig en geïntegreerd team van gespecialiseerde advocaten dat vermogende families en ondernemers helpt met al hun juridische vragen en zorgen over hun vermogen.

Reken op ons als uw specialist en adviseur in juridische kwesties. Wij adviseren u rechtstreeks of we staan uw revisor, bankier, advocaat, notaris of boekhouder bij met onze expertise in complexe dossiers. Samen vormen we een team dat u proactief en persoonlijk ondersteunt.

In fiscale of familiale conflictsituaties verdedigen wij uw belangen met kennis van zaken en alle middelen die aangewezen zijn.

Herroepbaarheid van schenkingen tussen echtgenoten

In tegenstelling tot de huwelijksvoordelen waarbij de langstlevende onder echtgenoten in de huwelijksovereenkomst werd begunstigd ('overlevingsrechten', zoals besproken in het vorige artikel van deze reeks), **vervallen schenkingen tussen echtgenoten niet automatisch bij het definitief worden van de echtscheiding.**

De wetgever vond (vanaf 1 september 2018) een automatisch verval ervan disproportioneel. De reden? Schenkingen die gebeurden tussen echtgenoten tijdens hun huwelijk (buiten huwelijksovereenkomst) zijn namelijk altijd herroepbaar door de schenker-echtgenoot, zonder dat daartoe enige reden moet worden gegeven en zonder dat hij of zij bijzondere formaliteiten moet naleven (ze zijn 'ad nutum' herroepbaar).

Hieruit volgt dat:

1. Schenkingen tussen echtgenoten kunnen worden herroepen **tijdens de echtscheidingsprocedure, en ook nog na de echtscheiding.**
2. Er is geen automatisch verval. Indien een (ex)-echtgenoot een schenking aan de andere (ex)-echtgenoot wenst te herroepen, is daar een **wilsuiking** voor nodig.

Verzaken aan herroepbaarheid

Het is vaak iets wat echtgenoten niet verwachten, dat ook na de echtscheiding nog op schenkingen kan worden teruggekomen. Soms is het ook niet de wens van echtgenoten dat dit herroepingsrecht blijft bestaan en willen ze zeker zijn dat hierop later niet meer kan worden teruggekomen. Het is belangrijk om te weten dat men in dat geval (al dan niet

wederzijds) kan **verzaken aan de herroepbaarheid** van schenkingen tussen echtgenoten. In het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming (EOT), kan dit mee opgenomen worden in de overeenkomst die echtgenoten voorafgaandelijk aan de echtscheiding moeten sluiten.

Uitzondering voor schenking in huwelijksovereenkomst

Er is echter één belangrijke uitzondering op de voormelde 'ad nutum' herroepbaarheid van schenkingen tussen echtgenoten: die is **niet van toepassing op de schenkingen die zijn opgenomen in een huwelijksovereenkomst.** Aldus speelt dit principe niet bij volgende schenkingen:

1. Schenkingen van **toekomstige goederen die men nalaat na zijn of haar dood** (contractuele erfstelling) in de huwelijksovereenkomst. Deze kan men slechts met wederzijds akkoord tussen de echtgenoten ongedaan maken en dit via een wijziging van de huwelijksovereenkomst bij de notaris. Deze voordelen toegekend bij huwelijksovereenkomst kwalificeren echter als **overlevingsrechten**, zodat zij wel (automatisch) vervallen zodra de echtscheiding definitief is. De clause in de huwelijksovereenkomst kan wel reeds in die zin geformuleerd zijn dat dit geen uitwerking heeft in welomschreven gevallen die wijzen op een breuk (bijvoorbeeld de inleiding van een echtscheiding of een intentionele feitelijke scheiding).
2. Schenkingen uit het **verleden** van **bestaande goederen in de huwelijksovereenkomst.** Deze schenkingen zijn niet 'ad nutum' herroepbaar en kwalificeren niet als huwelijksvoordelen die overlevingsrechten zijn. Deze kunnen dus niet herroepen worden, noch vervallen.

[Cazimir](#)

Erven en schenken

Een kind onterven ... kan dat zomaar?

auteur: notaris.be

Dat er een juridische band is tussen een ouder en een kind, betekent nog niet dat er affectie of zelfs liefde is. Een kind dat niet meer omkijkt naar de ouders, wonden uit het verleden die niet zijn geheeld, verwijten of verkeerde keuzes... Dagelijks kloppen mensen aan bij de notaris om raad te vragen over hoe ze best omgaan met hun vermogen als zij een slechte band hebben met een kind. Er zijn mogelijkheden om een kind te onterven. Maar... niet alles kan of mag zomaar.

Notaris.be: info en tips over sleutel-momenten in je privé- en professioneel leven! In alle vertrouwen gaan samenleven, een woning kopen, een eigen zaak starten of een erfenis voorbereiden.

De reserve: het deeltje waar je kind recht op heeft

Ons erfrecht geeft aan twee gezinsleden een bijzondere bescherming: aan de langstlevende huwelijkspartner en aan de kinderen. Zij hebben beiden een 'reservatair erfdeel'. Voor de kinderen betekent deze regel dat een ouder minstens de helft van zijn vermogen moet "parkeren" voor zijn kinderen. Bij het uitwerken van een successieplanning, bv. bij een schenking, moet een ouder rekening houden met de reserve van zijn kinderen. Hoeveel ieder kind individueel krijgt, hangt af van het aantal kinderen: zijn er twee kinderen, dan krijgen ze elk minimaal 1/4de van de nalatenschap. Zijn er drie kinderen, dan wordt dat 1/6de per kind. Zijn er vier kinderen, dan krijgen ze 1/8ste...

Kan je een kind volledig onterven?

Vaak lezen we dat je een kind niet volledig kan onterven. Dit klopt, maar er is een nuance. Je kan als ouder "formeel" je kind onterven door dat zo te bepalen in je testament. Of door te veel te schenken aan andere personen. Als het benadeelde kind – bij het afwikkelen van de nalatenschap – ervoor kiest om het daarbij te laten, dan is het kind effectief ontferd.

Wil het kind daarentegen zijn rechten laten gelden? Dan kan dat met een 'vordering tot inkorting' bij de rechtbank. Wat je te veel hebt geschonken of via een testament hebt nagelaten aan anderen, wordt dan gekortwiekt zodat het benadeelde kind zijn minimaal erfdeel krijgt. Met andere woorden: je kan een kind niet volledig onterven... tenzij hij of zij daar zelf geen graten in ziet. Belangrijk om te weten is dat kinderen die benadeeld zijn en hun minimaal erfdeel willen opeisen niet genieten van een automatische bescherming. De kinderen die menen dat hun minimumerfdeel is aangetast, moeten tot een minnelijk akkoord komen met de andere erfgenamen of een procedure starten.

Niet onterven, maar anderen bevoordelen

Dat de helft van het vermogen voorbehouden is voor de kinderen, betekent meteen ook dat de andere helft 'beschikbaar' is. Mensen die van plan zijn om te schenken of een testament op te stellen, kunnen dit deel dus benutten om anderen te bevoordelen. Ouders kunnen dit deel ook gebruiken om schenkingen te doen aan hun andere kinderen, bijvoorbeeld aan een zwaar zorgbehoevend kind. Je kan dus effectief meer nalaten aan sommige kinderen, zonder aan het minimaal erfdeel te raken.

Het deel waarover je vrij mag beschikken, kan ook benut worden om de langstlevende huwelijkspartner te bevoordelen. Volgens ons recht erft de langstlevende huwelijkspartner het vruchtgebruik op de goederen van de nalatenschap, wanneer de overledene ook kinderen nalaat. Het vruchtgebruik is het recht om te genieten van de goederen en deze te beheren. Zo kan de huwelijkspartner bijvoorbeeld in de woning blijven wonen na het overlijden van zijn of haar partner.

Hoe berekent de notaris de reserve van de kinderen?

We spreken vaak van 'het vermogen' van de overledene als we het hebben over het 'beschikbaar deel' en de

'de reserve'. Eigenlijk klopt dit niet helemaal. Wat tot de reserve van de kinderen behoort, wordt eigenlijk berekend aan de hand van de zogenaamde 'fictieve massa'. Dit is een gecorrigeerde nalatenschap: de basis die gebruikt wordt bij het bepalen van de erfdelen is niet het vermogen zoals het eruitziet op het moment van overlijden van de ouder. De notaris houdt rekening met de schenkingen en testamenten die gebeurd zijn bij leven. Deze worden bij het vermogen bijgerekend, om bepaalde oneerlijke situaties te vermijden. Zo zou iemand heel zijn vermogen kunnen schenken of nalaten aan iemand om de reserve van zijn kinderen te verkleinen. Om het simpel te stellen: had een ouder bij leven 30.000 euro geschonken aan zijn neefje met wie hij een betere band had dan met zijn kinderen, dan zal die 30.000 euro terug bijgerekend worden bij het te verdelen vermogen. Op die manier krijgt de notaris een correcter beeld van hoeveel de kinderen elk nog moeten ontvangen. Zijn de kinderen benadeeld door de schenking, dan kunnen zij een vordering tot inkorting vragen om toch hun minimaal erfdeel te ontvangen. De vordering tot inkorting gebeurt dus niet automatisch, de benadeelde kinderen moeten de vordering instellen.

Niet elke schenking wordt zomaar terug bijgerekend. Zo kan iemand ook kiezen voor een schenking 'buiten erfdeel'. Dit betekent dat de schenking niet gevoegd zal worden bij de fictieve massa. Zo'n schenkingen buiten erfdeel kunnen echter maar ten belope van het 'beschikbaar deel'. Dit is het deel dat niet gereserveerd is voor de beschermde erfgenamen, zoals de kinderen. Het bedraagt de helft van je vermogen.

En wat als er niets overblijft?

Bij de verdeling van een erfenis houdt men dus rekening met eerdere schenkingen en testamenten. Maar... als er weinig vermogen overblijft omdat de overledene zijn vermogen had uitgegeven, dan valt er daar niet veel aan te doen. Iedereen mag zijn vermogen naar goeddunken uitgeven.

[Notaris.be](https://www.notaris.be) - Bron: Fednot

Fiscaal recht

Aan- en verkoop whisky door verzamelaar: normaal beheer privévermogen

Auteur: DELBOO

In een arrest van 18 oktober 2022 heeft het hof van beroep te Antwerpen geoordeeld dat de regelmatige aan- en verkoop van whisky door een whiskyliefhebber past in het normaal beheer van zijn privévermogen. Hiermee gaat het hof in tegen een eerder standpunt van de rechtbank van eerste aanleg, die had geoordeeld dat het zou gaan om een belastbare beroepsactiviteit. Een uitspraak die een slok op de borrel scheelt voor de belastingplichtige.

Waarover gaat het?

Een belastingplichtige is actief als project- en werfleider en houdt zich naast zijn professionele activiteiten ook bezig met het verzamelen van whisky en het spelen van poker- en kansspelen. Als whiskyliefhebber wil hij zijn verzameling Schotse whisky omzetten naar een verzameling Japanse whisky. Daartoe koopt en verkoopt hij op regelmatige basis flessen. Voor de verkoop doet hij voornamelijk beroep op veilinghuizen, die de prijs ervan bepalen. Soms verkoopt hij ook flessen aan whiskyclubs of rechtstreeks aan particulieren.

Fiscus en rechtbank eerste aanleg: beroepsinkomsten

De fiscale administratie had informatie ontvangen waaruit bleek dat de belastingplichtige regelmatig bijverdiende met poker en inkomsten behaalde uit de verkoop van whisky en andere alcoholische dranken. Omdat er volgens de administratie sprake was van een beroepsactiviteit, werden deze inkomsten als beroepsinkomsten belast. De belastingplichtige was het hiermee niet eens en legde deze kwestie voor aan de rechtbank.

De rechtbank van eerste aanleg te Hasselt stelde de belastingplichtige in een vonnis van 18 februari 2021 in het ongelijk. Volgens de rechtbank werd aangetoond dat de verkoop van dranken (in het bijzonder whisky) wel degelijk een beroepswerkzaamheid vormde gelet op het aantal en de hoge frequentie van de verkopen en de zeer aanzienlijke vergoedingen. De rechtbank verwees ook naar het groot aantal pakketten dat de belastingplichtige per post verzond. Hij verkocht ook regelmatig drank via online veilingplatformen en via een publieke groep op Facebook. Bij de betalingen werd in de mededeling vaak niet aangeduid over welk type drank het ging, maar het bleek wel dat er soms meerdere flessen tegelijk werden aangekocht of verkocht, wat tegensprak dat het louter ging om één fles uit een collectie. De belastingplichtige tekende hoger beroep aan tegen dit vonnis.

“De belastingplichtige deed geen beroep op leningen, maakte geen reclame en had geen hulp van derden.”

Arrest hof van beroep Antwerpen 18 oktober 2022

De belastingplichtige stelde eerst en vooral dat de fiscus zich schuldig maakte aan willekeur door alle (cash-)stortingen en buitenlandse overschrijvingen op zijn bankrekening waarbij geen mededeling werd vermeld, te beschouwen als inkomsten uit de verkoop van whisky, terwijl deze rekening evengoed voor privédoeleinden werd gebruikt. Volgens het hof kan uit het loutere bestaan van de stortingen van cash en buitenlandse overschrijvingen inderdaad niet zomaar worden afgeleid dat het gaat om inkomsten uit de verkoop van whisky. Aldus faalt de administratie in haar bewijslast en dient de belastingplichtige volgens het hof niet over te gaan tot het leveren van tegenbewijs. Het hof besluit dat de belasting bijgevolg minstens op foutieve gegevens is gevestigd.

Wat betreft de aard van de inkomsten gaat het volgens de belastingplichtige om inkomsten die passen binnen het normaal beheer van zijn privévermogen, zonder speculatieve bedoelingen. Er was immers geen samenhang met zijn beroepswerkzaamheden en hij nam bij de verkoop van de flessen whisky ook steeds een passieve houding aan door hoofdzakelijk op een veilinghuis beroep te doen. Daarnaast deed de belastingplichtige enkel een beroep op eigen middelen.

‘Drankenhandelaar’

Volgens de administratie is er daarentegen wél sprake van beroepsinkomsten: de zeer frequente aan- en verkoop van whisky duidt op een beroep als ‘drankenhandelaar’. Verder verwijst de administratie naar de verklaringen van de belastingplichtige zelf, de grote hoeveelheid flessen (116) die werden aangetroffen bij de belastingplichtige thuis en het feit dat er soms meerdere flessen tegelijk werden aangekocht of verkocht.

Het hof stelt dat het aan de administratie is om het bewijs te leveren dat er sprake is van een beroepsactiviteit. Dit houdt in dat de administratie het bestaan moet bewijzen van een geheel van verrichtingen die zich vaak genoeg voordoen en met elkaar verbonden zijn. Dit om een voortdurende en gewone bedrijvigheid uit te maken. Bovendien mag dit geheel van verrichtingen niet bestaan binnen het normaal beheer van een privévermogen. Het hof is van oordeel dat de elementen die worden voorgelegd door de administratie onvoldoende zijn om te kunnen spreken van inkomsten die voortkomen uit een beroepswerkzaamheid.

Ten eerste stelt het hof dat, wanneer de verrichtingen zonder mededeling buiten beschouwing worden gelaten, er geen sprake meer is van frequente verrichtingen. In het jaar 2015 waren er dan slechts 43

inkomende en 44 uitgaande verrichtingen en in het jaar 2016 slechts 63 inkomende verrichtingen en 116 uitgaande verrichtingen. Op jaarbasis is dit volgens het hof onvoldoende om er het bestaan van een beroepsactiviteit uit af te leiden.

Ten tweede verwijst het hof naar het feit dat de belastingplichtige geen beroep deed op leningen, geen reclame maakte voor zijn activiteiten, geen website had en ook geen beroep deed op de hulp van derden. Verder houdt de aan- en verkoop van de whisky geen enkel verband met de professionele bezigheden van de belastingplichtige, deed hij beroep op veilinghuizen voor het verkopen en het bepalen van de prijs en beschikte hij niet over een professionele inrichting voor de aan- of verkoop van alcoholische dranken. Het gegeven dat er 116 flessen in zijn woning werden aangetroffen, past eveneens in de stelling dat het om een hobbymatige verzameling gaat. Dat de belastingplichtige over enige kennis van zaken beschikte, wijst niet op een beroepsmatig optreden. Een zekere kennis over het betrokken product is immers ook eigen aan het uitoefenen van een hobby in dit verband.

Het hof besloot dat de administratie niet aantoonde dat er sprake was van een activiteit van aan- en verkoop van alcoholische dranken die het niveau van een normaal beheer van een privévermogen oversteeg, waarmee het hof aangaf dat een taxatie als divers inkomen evenmin mogelijk zou zijn.

Dit arrest ligt in de lijn van het arrest van het hof van beroep te Antwerpen van 8 januari 2019, waarin het hof oordeelde dat de verkoop van een wedstrijdduif voor een prijs van 58.000 euro onbelast kon blijven. Het is ongetwijfeld goed nieuws voor andere verzamelaars die in het kader van hun hobby bepaalde inkomsten realiseren, zoals kunst-, oldtimer- of wijnverzamelaars.

Bulletkrediet

Wat hebben we geleerd? Niet lenen, een beroep doen op veilinghuizen bij verkoop en nog beroepsactief zijn,

zijn duidelijk belangrijke aandachtspunten. Bij dat lenen hoort nog een bijkomende opmerking: velen gingen in het verleden bij de aankoop van bijvoorbeeld een onroerend goed, een kunstwerk of een oldtimer een bulletkrediet aan bij een bank omdat de rente op dat ogenblik laag stond en om hun beleggingsportefeuille niet te hoeven verkopen. Die handelswijze zou wel eens nefast kunnen blijken wanneer wordt beoordeeld of de winst uit een verkoop ervan al dan niet nog valt onder het normaal beheer van het privévermogen. Stel dat de waarde van de beleggingen sterk daalde en de rente op het bulletkrediet tegelijk fors steeg: als je dan ook nog 33% of 50% belasting op de meerwaarde moet betalen, heb je wel een heel slechte keuze gemaakt door het bulletkrediet aan te gaan.

Als onafhankelijk advocatenkantoor zijn wij gespecialiseerd in de begeleiding van vermogende particulieren. Daarbij zoeken wij steeds naar een cliëntgerichte oplossing voor de meest complexe juridische zaken. Eenvoudige oplossingen waar mogelijk, meer uitgekiende oplossingen indien vereist.

Ons team van advocaten ontmoet u graag in onze vestigingen in Brussel, Waregem, Sint-Martens-Latem en Zandhoven.

Welkom bij DELBOO.

Fiscaal recht

Fiscus kan vanaf nu parket vergezellen (MOTEM)

auteur: Tiberghien

T.

Tiberghien is een toonaangevend fiscaal advocatenkantoor, gespecialiseerd in cliëntgerichte oplossingen voor complexe juridische zaken. Met kantoren in Brussel, Antwerpen, Gent, Luxemburg en Zürich is Tiberghien bekend om zijn ondernemers- en bedrijfsgerichte aanpak.

Dankzij zijn krachtige netwerk met een aantal internationale (fiscale) advocatenkantoren kan Tiberghien zijn cliënten consistent grensoverschrijdend belastingadvies aanbieden.

In de strijd tegen de fiscale fraude heeft de wet van 17 maart 2022 de mogelijkheid voorzien om [fiscale onderzoeksteams \(MOTEM\)](#) op te richten. Deze fiscale MOTEM's bestaan uit gespecialiseerde politiediensten en fiscale ambtenaren en zijn erop gericht inbreuken inzake directe belastingen, btw en feiten van witwassen vast te stellen.

Op 9 februari 2023 hebben 24 fiscale ambtenaren de eed afgelegd in handen van de procureurs-generaal. Zij kunnen nu deel uitmaken van dergelijke fiscale MOTEM die tijdelijk en per dossier wordt opgericht. In hun 'bijkomende' hoedanigheid van Officier van de Gerechtelijke Politie (OGP) hebben deze fiscale ambtenaren diverse bevoegdheden.

Tegelijkertijd vaardigde het College van procureurs-generaal bindende richtlijnen uit die de oprichting, samenstelling en werkwijze van de fiscale MOTEM's concretiseren (*cf.* Omzendbrief College van procureurs-generaal).

De oprichting, samenstelling en afsluiting van de MOTEM

De beslissing om een MOTEM samen te stellen komt toe aan het Openbaar Ministerie. De bedoeling is om MOTEM's *prioritair, maar niet exclusief* in te zetten voor de bestrijding van georganiseerde criminaliteit. Bovendien kan een MOTEM slechts worden opgericht indien ambtenaren van de fiscale administratie met een specifieke expertise een grote meerwaarde kunnen bieden.

Het Openbaar Ministerie deelt de beslissing tot samenstelling van een MOTEM aan de Dienst Coördinatie Anti-Fraude (CAF van de FOD Financiën) mee met onder andere de identiteit van de

belastingplichtige, de plaats van de onderzoeksdaaden, en de periode waarin de fiscale ambtenaar aan de MOTEM zal deelnemen.

De BBI-administratie duidt de deelnemende ambtenaren aan. De fiscale wet verbiedt om fiscale ambtenaren van de BBI in te zetten die betrokken zijn in een lopend administratief onderzoek tegen de betrokken belastingplichtige. De Omzendbrief gaat verder en verbiedt het inzetten van fiscale ambtenaren die het dossier van de belastingplichtige in de loop van de voorbije vijf jaar hebben behandeld.

De onderzoeksleider, lid van de Federale Gerechtelijke Politie, stelt vervolgens een onderzoeksplan op (doelstelling onderzoek, in te zetten middelen, timing, werkplek...), dat goedgekeurd wordt door het Openbaar Ministerie. De onderzoeksleider zal met tussentijdse evaluaties de opvolging van het plan verzekeren en zal het gebruik van de MOTEM (en dus de inzet van de fiscale ambtenaren) zo kort mogelijk houden.

Na afloop van de activiteiten van elke MOTEM, zullen de betrokken fiscale ambtenaren het verloop ervan aan de hand van een korte nota evalueren.

Ambtenaren onder FOD Financiën of parket?

De fiscale ambtenaar die aan een MOTEM deelneemt blijft onder het hiërarchische gezag van de FOD Financiën.

Het opsporingsonderzoek daarentegen verloopt weliswaar onder leiding van het Openbaar Ministerie. Tijdens de uitvoering van zijn taken binnen de MOTEM, zal de fiscale ambtenaar dan ook de instructies van het bevoegde Openbaar Ministerie volgen. Hij handelt in dat geval zoals iedere Officier van de Gerechtelijke Politie (bv. vereiste van legitimatiekaart bij onderzoekshandelingen, het opstellen van processen-verbaal, het afnemen van verhoren en het deelnemen

aan huiszoeken ...). Zo moet ook de fiscale ambtenaar van een MOTEM over een kantschrift van de procureur beschikken alvorens toegang te hebben tot de gegevensbanken van de FOD Financiën.

Wil de fiscale ambtenaar de bewijselementen die hij tijdens de MOTEM verzameld heeft, gebruiken voor louter fiscale doeleinden (dus "buiten de MOTEM actie"), moet hij eerst toestemming tot inzage in het strafdossier krijgen overeenkomstig de bepalingen uit de fiscale wetboeken (*cf.* artikelen 327, §1, lid 2 WIB92 en 93^{quaterdecies}, §1, lid 3 WBTW). Tot die toestemming wordt verleend, wordt alle informatie die binnen het kader van de MOTEM werd verzameld door het geheim van het onderzoek gedekt.

Belang controle MOTEM: zijn de spelregels correct nageleefd?

Hoewel de minister van Financiën heeft verklaard dat fiscale ambtenaren vooral gemist werden in de strijd tegen de drugsmafia, kan een nieuwe MOTEM ad hoc en tijdelijk worden opgericht met het oog op de opsporing en vaststelling van eender welke inbreuk bedoeld in het Wetboek der Inkomstenbelastingen. Artikel 338^{quater} WIB92 schrijft immers voor dat een MOTEM *prioritair*, doch niet exclusief georiënteerd is op de bestrijding van georganiseerde criminaliteit. Indien u als belastingplichtige geconfronteerd wordt met een controle door een fiscale MOTEM, doet u er aldus goed aan te controleren of aan alle wettelijke voorwaarden is voldaan (bv. correcte aanstelling van de fiscale ambtenaren, geen 'voorkennis' van fiscale ambtenaren, correcte inzage van het strafdossier, geldige legitimatiekaart tijdens hun onderzoekshandelingen ...).

Céline Van houte
[Christophe Dillen](#), [Céline Van houte](#), [Ana Laura Claes](#)
en [Maxim Vermeiren](#)

Vastgoed

De Algemene Vergadering van de VME: iedereen welgekomen?

Auteur: Clabots Advocaten

CLABOTS werd opgericht in 2017 als nichekantoor met de focus op dienstverlening in het kader van vastgoed.

Het kantoor biedt informatieverstrekking onder de vorm van seminars en publicaties aan, alsook tussenkomsten bemiddelaar of uiteraard als raadsman of consultant binnen haar niche.

Mr. CLABOTS buigt intussen terug op ruim 23 jaar ervaring bij de Balie van Limburg en recent ook deze van West-Vlaanderen. De algemene directie van het kantoor wordt waargenomen door mevrouw Sylvia VERBEEMEN.

Iedere mede-eigenaar is automatisch lid van de algemene vergadering van de VME. Andere aanwezigen zijn, indien geen mede-eigenaar, desgevallend de syndicus en de commissaris van de rekeningen. Zij zijn immers volwaardige organen binnen de VME.

Niet alle mede-eigenaren zijn verheugd, of zelfs in de mogelijkheid, om de algemene vergadering bij te wonen. Niet elke mede-eigenaar staat te popelen om minstens een keer per jaar in debat te treden met de andere mede-eigenaren. Soms zijn er fysieke beletselen, schroom of een bij zichzelf gekende neiging om conflicten te vermijden, waardoor men niet durft uitkomen voor de eigen mening of opkomen voor het eigen belang.

Het moet mogelijk zijn dat de mede-eigenaar zich in die gevallen laat bijstaan of minstens laat vertegenwoordigen. Dat kan.

Ten eerste kan elke mede-eigenaar zich laten bijstaan door een derde, die weliswaar aan eigenaardige

formele geplogenheden moet voldoen. Met name moet deze minstens vier werkdagen op voorhand en door middel van een aangetekend schrijven de syndicus verwittigen omtrent zijn deelname.

Wat met laattijdige verzoeken aan deze derde (advocaat, architect, familielid,...) om de mede-eigenaar te vergezellen? En wat met de interpretatie van de notie van vier werkdagen?

We adviseren dat men bij betwisting over de formaliteit, en daarmee de toegang die men al dan niet zou verlenen, een beslissing daarover overlaat aan de algemene vergadering, en dat deze niet – *ab initio* – berust bij de syndicus. Bijvoorbeeld wetende dat de wetgever in alle geval voorschrijft dat zo'n derde de algemene vergadering niet mag monopoliseren – een principe dat men nog al eens poogt te vergeten – en wetende dat dergelijke aanwezigheid niet per se een negatieve connotatie moet hebben. Dit kan integendeel ook een absolute bijdrage aan een constructief debat (kennisdeling, duidelijkheid, rust...) opleveren.

Het is trouwens net om die reden dat de wetgever in deze mogelijkheid voorzagt. Iemand principieel wren kan een gemiste kans opleveren...

Ten tweede kan elke mede-eigenaar kortweg een volmacht verlenen aan iemand die zelf geen mede-eigenaar moet zijn. Ook deze mogelijkheid schept opportuniteiten, maar dan vooral voor de mede-eigenaar die zich hierdoor ontzorgd kan weten. Dergelijk mandaat kan zelfs opgenomen worden in een zorgvolmacht.

In plaats van eenvoudigweg niet te participeren, raden we elke mede-eigenaar stevast aan om zich minstens bij volmacht te laten vertegenwoordigen. Waarom geen gevolmachtigde aanduiden die men dezelfde functie toedicht dan de private banker? De aanstelling van een Private Property Manager – die daarenboven nog een adviesfunctie kan waarnemen – een goed idee?

[Astrid Clabots](#)

Vastgoed Verkoop van vernieuwbouw met btw: ook Hof van Justitie bevestigt Gents baanbrekend arrest.

Auteur: IMPOSTO Tax Lawyers

IMPOSTO Tax Lawyers (www.imposto.be) is een fiscaal nichekantoor met een uitstekende reputatie, dat kan bogen op meer dan 30 jaar ervaring in cliëntgerichte oplossingen voor uitdagende juridische en fiscale aangelegenheden.

Onze missie is het bijstaan van ondernemingen en hun stakeholders, en van vermogende particulieren in de domeinen Fiscaliteit, Vermogen & Vennootschappen.

Op de vastgoedmarkt worden vandaag naast nieuwbouwwoningen ook gerenoveerde panden te koop aangeboden. De vraag rijst onder welke voorwaarden de verkoop van zo'n gerenoveerd pand met btw kan, dan wel moet. In een vorig artikel stonden we stil bij een baanbrekend arrest van het Gentse hof van beroep rond deze problematiek. Ook het Hof van Justitie liet ondertussen zijn licht schijnen op deze problematiek naar aanleiding van een prejudiciële vraag van het Hof van Cassatie, zij het in een andere context.

Het achterliggend feitenrelaas: de gesplitste realisatie van een vernieuwbouwproject

Op 6 juni 2008 sloten Promo 54 en Immo 2020 een samenwerkingsovereenkomst, waarbij Immo 2020, eigenaar van een terrein waarop een school stond, Promo 54 belastte met zowel de verbouwing van het schoolgebouw tot appartementen als met de verkoop van de gerenoveerde panden. Bij akte van 18 februari 2009 deed Immo 2020 tevens afstand van haar recht van natrekking ten gunste van Promo 54.

De verkoop van deze panden werd gerealiseerd middels twee afzonderlijke overeenkomsten met de kopers. Vooreerst sloten de kopers een overeenkomst met Immo 2020 met betrekking tot de verkoop van een deel van de te verbouwen school en meegaande grond. Voorts sloot Promo 54 diezelfde dag met de kopers een aannemingsovereenkomst voor de renovatiewerken.

De Belgische belastingdienst was van mening dat het ging om een kunstmatig opgesplitste handeling teneinde een onrechtmatig belastingvoordeel te bekomen. Deze transactie was naar haar mening in werkelijkheid een enkele levering van nieuwe

appartementen waarvoor het tarief van 21 % geldt, in plaats van een verkoop van een deel van het bestaand gebouw en meegaand terrein (onder het stelsel van de registratierechten), gevolgd door een renovatie van het pand tegen het verlaagd btw-tarief van 6%.

Promo 54 heeft deze kwalificatie aangevochten voor de rechtbank van eerste aanleg in Luik, die haar vordering verwierp en hierin werd gevolgd door het hof van beroep van Luik waartegen Promo 54 een cassatievoorziening instelde.

Het Hof van Cassatie – prejudiciële vraag

In principe is de levering van gebouwen en meegaande grond vrijgesteld van btw (artikel 135, lid 1 btw-richtlijn, artikel 44, §3 Btw-Wetboek).

Een uitzondering hierop is de levering van nieuwe gebouwen met meegaande grond.

In de btw-richtlijn wordt onder artikel 12, lid 1 gespecificeerd wat onder **de levering van een nieuw gebouw dient** begrepen te worden: de levering van een gebouw **voor de eerste ingebruikneming**.

In lid 2 van hetzelfde artikel 12 van de btw-richtlijn wordt aan de lidstaten de mogelijkheid geboden om de voorwaarden voor de toepassing van het criterium van **eerste ingebruikneming op verbouwingen van gebouwen te bepalen**.

België heeft van deze mogelijkheid evenwel geen gebruik gemaakt.

En hier knelde het schoentje, althans volgens Promo 54: doordat België geen gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om de voorwaarden van eerste ingebruikneming voor verbouwingen vast te leggen, verliest elk gebouw vanaf de eerste ingebruikneming

ervan zijn nieuw karakter; de toepassing van dit criterium kan dan ook niet uitgebreid worden tot een gerenoveerd gebouw, de eerste ingebruikneming ervan heeft immers reeds plaatsgevonden voordat het verbouwd werd. Vermits volgens Promo 54 een gerenoveerd gebouw geen nieuwbouw kan uitmaken, is de levering ervan dan ook vrijgesteld van btw.

Het Hof van Cassatie heeft deze problematiek bij wijze van prejudiciële vraag voorgelegd aan het Europees Hof van Justitie [bij zijn arrest van 23 maart 2022](#).

Het Europees Hof van Justitie – vernieuwbouw niet vrijgesteld van btw

Het Hof onderzocht [in zijn arrest van 9 maart 2023](#) vooreerst **de ratio legis van het onderscheid** in de btw-richtlijn **tussen enerzijds oude gebouwen**, waarvan de verkoop in beginsel niet aan btw onderworpen is, **en anderzijds nieuwe gebouwen**, waarvan de verkoop wel aan btw onderworpen is.

De ratio legis van dit onderscheid moest volgens het Hof gezocht worden in het feit dat de verkoop van een oud gebouw nauwelijks **toegevoegde waarde** genereert. *“De verkoop van een gebouw nadat het reeds een eerste keer aan een eindverbruiker was geleverd en waarbij die levering het einde van het productieproces aanduidde, levert immers geen toegevoegde waarde van betekenis op, zodat die verkoop in beginsel dient te worden vrijgesteld”*.

Vervolgens ging het Hof na hoe het begrip **“eerste ingebruikneming”** dient begrepen te worden, de btw-richtlijn zelf definieert dit begrip immers niet. Uit de voorbereidende werkzaamheden op de btw-richtlijn meende het Hof te kunnen afleiden dat het criterium “eerste ingebruikneming” moet geacht worden overeen te komen met het eerste gebruik van het goed door de eigenaar of de huurder.

gebouwen' vast te leggen, dit niet impliceert dat de levering van het gebouw na verbouwingen sowieso vrijgesteld is van btw.

De btw-heffing op de levering van een oud gebouw na verbouwing vloeit immers voort uit het fundamentele beginsel dat de toegevoegde waarde daarvoor bepalend is. Het Hof voegde hieraan toe dat in de Promo 54-case die voorlag, er geen twijfel leek te bestaan over "de veranderingen van betekenis" aan het betrokken gebouw.

Het Hof concludeerde dat **ingeval de levering van een oud gebouw dat een verbouwing heeft ondergaan, toegevoegde waarde genereert, deze levering voldoet aan het criterium van de eerste ingebruikneming voor nieuwbouw.**

In het [Kozuba-arrest](#) van het Hof van 16 november 2017 werd **vernieuwbouw** nader omschreven als een **gebouw dat veranderingen van betekenis heeft ondergaan die bedoeld zijn om het gebruik ervan te wijzigen of om de omstandigheden waaronder het wordt betrokken ingrijpend aan te passen.**

Zoals hoger aangehaald wordt in de btw-richtlijn aan de lidstaten de mogelijkheid geboden de voorwaarden voor de toepassing van het criterium van **eerste ingebruikneming op verbouwingen van gebouwen** – te bepalen.

België heeft hiervan geen gebruik gemaakt. Het Hof voegde hieraan toe dat ingeval een lidstaat gebruik maakt van deze mogelijkheid, door bijvoorbeeld een kwantitatief criterium op te leggen, de lidstaat hierbij de draagwijdte van het begrip vernieuwbouw – zoals aangehaald in het Kozuba-arrest – in acht moet nemen.

Vertrekkende vanuit deze vaststellingen besloot het Hof in antwoord op de prejudiciële vraag dat ingeval een lidstaat geen gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om de voorwaarden van het criterium 'eerste ingebruikneming bij verbouwingen van

Synopsis

Naar aanleiding van de Promo 54-case bevestigde het Hof van Justitie zijn rechtspraak over het btw-regime op de levering van gebouwen na verbouwingen en verfijnde het deze verder. Verwijzend naar het Kozuba-arrest bevestigde het Hof dat we met vernieuwbouw te maken hebben als een gebouw veranderingen van betekenis heeft ondergaan die bedoeld zijn om het gebruik ervan te wijzigen of de omstandigheden waaronder het wordt betrokken ingrijpend aan te passen. Voorts herhaalde het Hof dat de btw-heffing op leveringen van gebouwen na verbouwing teruggaat op het fundamenteel beginsel dat deze levering toegevoegde waarde oplevert. Het Hof voegde hieraan toe dat de lidstaten aan dit beginsel geen afbreuk kunnen doen, ook niet door kwantitatieve criteria te voorzien om uit te maken of er al dan niet sprake is van vernieuwbouw.

Slotsom van dit verhaal: de levering van vernieuwbouw in de zin van het Kozuba-arrest is niet vrijgesteld van btw. Deze gedachtegang mochten we ook ontmoeten in het [baanbrekend arrest](#) van het Gentse hof van beroep die aan bod kwam in een vorige editie van onze nieuwsbrief. Deze rechtspraak zal ongetwijfeld een belangrijke impact hebben op de Belgische vastgoedfiscaliteit.

[Jan Sandra](#) & [Dries Verhaeghe](#) (IMPOSTO)

Jubels zomerse quiz

Omdat de boog niet altijd gespannen moet staan, tussendoor een zomerse quiz, met een luchtige juridische insteek over bekende juristen, advocaten in de media en andere spraakmakende figuren. Veel quizplezier.

- Humor en rechten gaan blijkbaar beter samen dan gedacht. Welke van de onderstaande comedians heeft een rechtendiploma op zak en maakte samen met Henk Ryckaert het Canvas-programma Zonde van de zendtijd?
 - Bert Kruismans
 - Bert Gabriëls
 - Geert Hoste
- De Amerikaanse tegenhanger van Vincent Van Quickenborne heet Merrick Garland. Maar met welke functietitel duiden ze in de VS de minister van Justitie precies aan?
 - Chief Justice
 - Secretary of Justice
 - Attorney General
- Vlaanderen heeft met Zuhal Demir ook een eigen minister van Justitie. Ze combineert die bevoegdheid met nog enkele andere bevoegdheden. Welke van de onderstaande bevoegdheden zit ook in haar portefeuille?
 - Noordzee
 - Toerisme
 - Landbouw
- Wie van deze Missen studeerde geen rechten?
 - Celine Van Ouytsel
 - Zsovi Horvath
 - Goedele Liekens
- Marie Popelin, de eerste vrouw die in België rechten studeerde had het niet onder de markt. Ondanks het behalen van een diploma, zat advocaat worden er niet in. In welk jaar studeerde zij af?
 - 1868
 - 1888
 - 1908

6. Op televisie doen advocatenreeksen het altijd goed. Vlaamse advocatenreeksen zijn dan weer heel wat dunner gezaaid. Welke van deze is geen Vlaamse advocatenreeks?
 - a) Vreemde praktijken
 - b) Recht op recht
 - c) De wet volgens Milo
7. Eén van de meest spraakmakende processen uit de vorige eeuw was het proces rond de van moord beschuldigde O.J. Simpson. Die verzamelde een hele batterij advocaten rond zich. Eén van hen zou later nog bekender worden dankzij zijn wereldberoemde dochters. Wie?
 - a) Mathew Knowles
 - b) Richard Williams
 - c) Robert Kardashian
8. Amal Alamuddin is een bevlogen mensenrechtenadvocate. Ze is bij het grote publiek echter bekend voor iets helemaal anders.
 - a) Ze won de Nobelprijs voor literatuur in 2017.
 - b) Ze is mevrouw George Clooney.
 - c) Ze gooide een taart in het gezicht van Donald Trump.
9. Eén van de bekendste Amerikaanse rechters van het US Supreme Court overleed in 2020 op hoge leeftijd. Ze was ontzettend populair, ook bij jonge mensen en stond ook bekend onder haar bijnaam The Notorious RBG. Wie is zij?
 - a) Rachel Bailey-Ginsburg
 - b) Rondha Butters-Ginsburg
 - c) Ruth Bader-Ginsburg
10. Welk dier vind je terug in de titel van een film gebaseerd op een boek van John Grisham, gekend voor zijn rechtbankthrillers.
 - a) Pelikaan
 - b) Albatros
 - c) Meeuw

Vastgoed

Cassatie bevestigt primauteit uitbrengregels: komt ook geruisloze fusie/splitsing in het gedrang?

Auteur: Spartax, de vastgoedfiscalist

Spartax - de vastgoedfiscalist is een advocatenkantoor dat zich specialiseert in (fiscale) vastgoedplanning. Het bestaat uit gedreven mensen voor wie de passie voor het beroep centraal staat. Binnen de grenzen van en met groot respect voor de wet, adviseren wij onze cliënten over alle fiscale aspecten van deze vastgoedplanning. Soms betekent dit wijzen op de gevaren, soms komt het neer op artistieke creativiteit om een doel toch maar te bereiken. In de meeste gevallen is dit een combinatie van de beide. Onze website www.spartax.be is zo opgebouwd dat hij u meteen laat zien wat wij allemaal doen en eventueel voor u kunnen betekenen. Liever dan er een saaie en weinigzeggende tekst neer te pennen, nodigen wij u graag uit om er onze fiscale habitat en passie te ontdekken.

In een [driekoningen-arrest van 6 januari 2023](#) heeft het Hof van Cassatie bevestigd dat de uitbrengregels inzake de overdracht van vastgoed aan aandeelhouders van een vennootschap (voor wat betreft de heffing van de registratierechten), voorrang hebben op andere regels, zoals de verdelingsrechten. Na eerdere rechtspraak van o.a. Gent (Gent 18 december 2018), Luik (Rb. Luik 5 september 2019) en het Grondwettelijk Hof ([9/2022 van 20 januari 2022](#)) valt het doek definitief over dit verhaal.

De vraag is nu wat de praktische gevolgen zijn op het terrein. Voorts zit VLABEL ook nooit verlegen om een creatieve twist, zodat de vraag kan worden gesteld of ook de geruisloze fusie of splitsing straks met knikkende knieën zal verlopen.

Hoe het begon: belastingadministratie geeft voorrang aan uitbrengregels

Destijds nam de federale administratie als standpunt in dat de uitbrengregels voorrang hebben op andere regels, zoals de verdelingsrechten (Rep. RJ 130/06-01 – beslissing van 22 september 2014). Indien men dus onverdeelde eigenaar is van een onroerend goed dat eigendom is van een kapitaalvennootschap,

is onherroepelijk het verkooprecht verschuldigd in die situatie (zo staat na Cassatie-arrest alleszins onomstootbaar vast). Na de bevoegdheidsoverdracht heeft VLABEL dat standpunt overgenomen. Van meet af aan woedde de discussie hevig of dit nu terecht was of niet. Veel rechtsgeleerden leken het administratieve standpunt stevast te betwisten. Ook is er een uitspraak geweest van het Grondwettelijk Hof, zij dat het uiteraard altijd een specifieke vraag is waar ook niet al te veel kan worden uit afgeleid. Alleen weten we daarmee dat het gelijkheidsbeginsel niet wordt geschonden. Of de wet daarmee correct wordt toegepast, is nog een andere vraag. Zoals aangehaald, kreeg de administratie ook de feitenrechtters schijnbaar aan haar kant.

Met het arrest van het Hof van Cassatie wordt het laatste verzet gebroken. Het arrest lijkt weinig aan de verbeelding over te laten. Zodoende is dit een nieuwe realiteit waarmee al enige tijd werd rekening gehouden, zij dat de laatste stok achter de deur hiermee ook verdwijnt.

Ingeval iemand aandeelhouder is van een kapitaalvennootschap (doorgaans een naamloze vennootschap) en samen met deze vennootschap onverdeeld eigenaar is van een onroerend goed, biedt dit op het vlak van de registratierechten geen enkel soelaas meer. Het verkooprecht zal stevast verschuldigd zijn ingeval van een overdracht van het onroerend goed door de vennootschap aan deze aandeelhouder. Het maakt ook niet uit welk soort zakelijk recht men verkrijgt, aangezien de wet zeer ruim is omschreven (elke ‘verkrijging’) zodat pakweg de verkrijging van een erfpachtrecht evenzeer getaxeerd zou worden met het verkooprecht.

Wat met de bv: soms verdeelrecht ondanks voorrang uitbrengregels

Wel moet de materie nog met enige nuance worden benaderd. Indien het geen kapitaalvennootschap

betreft maar een personenvennootschap, dan luidt het toepasselijke wetsartikel anders (en uitgebreider, met name gekruid met een aantal uitzonderingen). We richten ons hierbij even specifiek naar de Vlaamse materie. Het verkooprecht is immers wel de basisregel, zij dat er ook uitzonderingen zijn, waardoor de heffing op basis van de werkelijke aard van de handeling toch aan de orde kan zijn. Zo aanvaardde VLABEL reeds eerder dat indien men voldoet aan alle voorwaarden van bijvoorbeeld de ‘historische aandeelhouder’, alsnog, ondanks deze primauteit van de uitbrengregels, het verdeelrecht kan van toepassing zijn ([Beslissing 17.006](#) van 20 maart 2017, later nog eens bevestigd in [Standpunt 20.041](#) van 9 juni 2020 en diverse andere beslissingen).

Eén en ander betekent dat het voor kapitaalvennootschappen een verloren strijd lijkt. Voor personenvennootschappen (na de wijziging van het vennootschapsrecht nog meer dan ooit de hoofdmoot van de vennootschappen) is er evenwel geen man overboord. In die gevallen zal men meestal voldoen aan de voorwaarde van de ‘historische aandeelhouder’, zodat men hier nog altijd gebruik kan maken van de verdelingsrechten in plaats van de verkooprechten.

Samen (als aandeelhouder) met een bv een onroerend goed aankopen loont dus nog steeds de moeite en is nog altijd sterk aan te raden. Ingeval van een naamloze vennootschap is dit ook niet zonder meer af te raden, voor het geval de vennootschapsvorm (buiten enige context van fiscaal misbruik) ooit zou gewijzigd worden in een personenvennootschap. Latere ‘derde verkrijgers’ van een onverdeeld eigendom vallen immers onherroepelijk uit de boot.

Hoe speciaal is de *lex specialis* ?

De vraag is hoe ver deze problematiek nog zal uitdeinen, wetend dat VLABEL zich nog wel geregeld van haar creatieve kant durft laten zien. Immers staat het nu vast dat de uitbrengregels als *lex specialis* moet

worden aanzien ten aanzien van andere regels, zoals de verdelingsrechten. Evenwel zijn er ook inzake fusies en splitsingen speciale regels, die evenzeer als *lex specialis* gelden. Zo kan verwezen worden naar de afsplitsing van onroerend goed, waarbij conform de artikelen 2.9.1.0.1. en 2.9.1.0.3 VCF wordt gesteld dat een inbrengregel onderhevig is aan het vast recht van 50,00 euro, tenzij deze inbreng gepaard gaat met de overdracht van schulden. In dergelijk geval wordt dit gedeeltelijk (ten belope van de overdracht van de schulden) gezien als een koop-verkoop, waardoor alsnog het verkooprecht pro rata van toepassing is. Een uitzondering op deze regel wordt voorzien in geval van een overdracht (in het kader van een fusie of een splitsing) van een bedrijfstak of van een algemeenheid. In die optiek wordt gesteld dat deze regels inzake de gemengde inbreng, dan toch niet van toepassing zijn (lees: het vast recht van 50,00 euro is opnieuw van toepassing).

In artikel 2.9.1.0.4 VCF wordt gesteld dat onder de uitbreng wordt geviséerd, elke verkrijging met *uitzondering van de inbreng*. Een fusie of een splitsing wordt aanzien als een inbreng, zelfs indien er geen uitgifte van aandelen mee gepaard gaat ([Cassatie 9 maart 2006](#)). In de mate dat deze gedeeltelijk vergoed wordt met schulden, is het maar gedeeltelijk een inbreng en gedeeltelijk een verkoop. A rato van het gedeelte van de niet-inbreng, zouden de uitbrengregels dus nog van toepassing kunnen zijn. In de fusie- en splitsingspraktijk maakt dit evenwel niet zoveel uit, zo zou men op het eerste gezicht denken. Immers, indien er geen sprake is van een overdracht van een bedrijfstak of van een algemeenheid van goederen, dan wordt dit sowieso belast met het verkooprecht op basis van de regels van de gemengde inbreng. Indien het toch gaat om een bedrijfstak of een algemeenheid, dan geldt de uitzonderingsregel van artikel 2.9.1.0.3., laatste lid VCF. Op die basis is er dan in de praktijk geen verkooprecht verschuldigd.

Nu we hier met twee uitzonderingsbepalingen kampen (want zowel de herstructureringsbepalingen

als de uitbrengbepalingen gelden als *lex specialis*), is het de vraag welk van beide voorrang heeft. Zijn herstructureringsbepalingen specifiekere dan de uitbrengregels omdat dit gaat over een specifieke categorie van uitbrengen, met name de afsplitsing of overdracht in het kader van fusie in het kader van een gereguleerde herstructureringsverrichting? Of wordt de uitbrengregel als het specifieke geval gezien, aangezien fusies of splitsingen vaak niet als overnemende vennootschap een aandeelhouder hebben, maar in dit geval nu specifiek wel?

Deze vraag is voor de goede orde nog niet beantwoord. Niettemin is er misschien wel reden om dubbel voorzichtig te zijn. Mocht VLABEL immers oordelen dat de uitbrengregels thans ook voorrang hebben op de herstructureringsregels, dan zou elke geruisloze verrichting waarbij de overnemende of verkrijgende vennootschap tevens aandeelhouder is van de over te nemen of te splitsen vennootschap, geconfronteerd worden met het verkooprecht (indien zowel vastgoed als schulden worden overgedragen). Dit zou zelfs gelden indien het gaat om de overdracht van een algemeenheid (fusie of volledige splitsing) of bedrijfstak (partiële splitsing). Gelet op de belangen die op het spel staan, lijkt aanvullende waakzaamheid vereist en lijkt het niet slecht om een precedent uit te lokken bij VLABEL.

Uitsmijter: specifieke toepassing bij gemengde inbreng (oud-nieuw)

In een antwoord op een interpretatieve vraag van 13 december 2021 heeft VLABEL ook laten weten dat als vastgoed wordt afgesplitst van de ene vennootschap naar de andere, zonder dat dit om een bedrijfstak of een algemeenheid gaat, waarbij er zowel oude schuldenvrije gebouwen zijn als btw-nieuwe gebouwen (belast met schulden) die worden overgedragen met btw, de toerekeningsregel van artikel 2.9.1.0.3., § 2 VCF op een dergelijke wijze wordt geïnterpreteerd dat de schulden voor de heffing van de registratierechten pro rata de onderlinge waardeverhouding zowel geacht

worden betrekking te hebben op de oude als op de nieuwe gebouwen. In het ideale scenario zouden, conform de werkelijke aard van de handeling, de oude gebouwen immers niet getaxeerd worden omdat ze niet belast zijn met schulden. De nieuwe gebouwen zouden daarentegen wel belast zijn met schulden maar worden overgedragen onder btw, zodat de vrijstelling inzake registratierechten zou gelden. VLABEL is het daarmee echter niet eens. Niettemin lijkt er sterke kritiek mogelijk op dit standpunt, zij het dat een gewaarschuwd man/vrouw er twee waard is. Men bezint dus beter eer men begint.

Robin Messiaen, Spartax – de vastgoedfiscalist

Ondernemingsrecht

Klokkenluiders nu wettelijk beschermd

Auteur: Seeds of Law

Vanaf 16 februari 2023 geldt in ons land een wetgeving ter bescherming van klokkenluiders. De wet tot omzetting van de Europese klokkenluidersrichtlijn is onlangs gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad*.

klokkenluiders van dergelijke inbreuken geen melding omdat ze bevreesd zijn voor represailles.

Wanneer is de bescherming van klokkenluiders van toepassing?

Deze wetgeving heeft tot doel mensen te beschermen die schendingen van EU- of nationaal recht melden die binnen een particuliere entiteit zijn vastgesteld. De wet blijft dicht bij de EU-klokkenluidersrichtlijn, en heeft tot doel de toepassing van de EU-regels, en nu ook van de Belgische wetgeving, op een aantal specifieke gebieden te verbeteren en doeltreffender te maken door klokkenluiders te beschermen. Personen die voor een organisatie werken of met een dergelijke organisatie in contact staan in het kader van hun werkgerelateerde activiteiten, zijn vaak als eerste op de hoogte van dreigingen of schade voor het algemeen belang die zich in die context voordoen. Door inbreuken op het Unierecht die schadelijk zijn voor het algemeen belang, te melden, handelen dergelijke personen als 'klokkenluiders' en spelen zij een sleutelrol bij het onthullen en voorkomen van dergelijke inbreuken en het beschermen van het maatschappelijk welzijn. Maar vaak doen potentiële

De EU-klokkenluidersrichtlijn heeft tot doel de toepassing van de EU-regels in een aantal specifieke domeinen te verbeteren en doeltreffender te maken.

De omzettingswet bepaalt gemeenschappelijke minimumnormen voor de bescherming van klokkenluiders die inbreuken melden op de volgende gebieden: overheidsopdrachten, financiële diensten, producten en markten, voorkoming van witwassen van geld en terrorismefinanciering, productveiligheid en productconformiteit, veiligheid van het vervoer, bescherming van het milieu, stralingsbescherming en nucleaire veiligheid, veiligheid van levensmiddelen en diervoeders, volksgezondheid, consumentenbescherming, bescherming van persoonlijke levenssfeer, beveiliging van netwerk- en informatiesystemen, bestrijding van belastingfraude en sociale fraude.

Cyber for Legal - Kom alles te weten over cyberrisico's in de juridische sector via jubel.be

eye cyber security

3 Tips om uw Kantoor te Beschermen

Juridische Dimensie van een Cyberaanval

Uitbesteden van Cybersecurity

In samenwerking met Eye Security. Voor meer informatie, bezoek onze website: www.eyesecurity.be.

Daarnaast voorziet de wet ook in bescherming als er inbreuken zijn waardoor de financiële belangen van de Unie geschaad worden. Er is eveneens bescherming bij inbreuken die verband houden met de interne markt met inbegrip van inbreuken op Unieregels inzake mededinging en staatssteun.

Voor welke personen geldt deze bescherming?

Het betreft hier een doelgerichte bescherming die alleen geldt voor melder – werkzaam in de particuliere sector – die informatie over inbreuken hebben verkregen in een werkgerelateerde context. Belangrijk is dus dat de informatie bekomen is door een persoon die een professionele relatie met het bedrijf in kwestie heeft.

Dit geldt voornamelijk voor werknemers (met inbegrip van ambtenaren), zelfstandigen, aandeelhouders, leden van het bestuurlijk, leidinggevend of toezichthoudend orgaan van een onderneming, vrijwilligers en stagiairs en personen die werken onder toezicht en leiding van aannemers, onderaannemers en leveranciers.

Het heeft daarbij geen belang of de arbeidsverhouding al dan niet is beëindigd of nog niet is aangevangen sinds de melding. In het laatste geval moet de informatie over de bekendgemaakte inbreuk zijn verkregen in het kader van de wervings- of precontractuele fase.

Daarnaast geldt de bescherming ook voor een facilitator (persoon die de melder bijstaat in het meldingsproces en wiens bijstand vertrouwelijk moet zijn), derden die met de klokkenluiders verbonden zijn en het risico lopen op represailles (zoals collega's of familieleden), en voor juridische entiteiten die eigendom zijn van de melders, waarvoor de melders werken of waarmee zij beroepshalve verbonden zijn.

De auteurs van meldingen betreffende inbreuken in verband met financiële diensten, producten en

markten, schendingen in verband met de voorkoming van het witwassen van geld en terrorismefinanciering hoeven niet aan te tonen dat zij de informatie beroepsmatig hebben verkregen om bescherming te rechtvaardigen.

Ten slotte vallen de volgende personen niet onder de bescherming van deze wet:

1. personen die tegen beloning of vergoeding inbreuken melden aan handhavingsinstanties op voorwaarde dat zij op basis van hun geïnformeerde toestemming vermeld zijn als informant of als dusdanig zijn geregistreerd in databanken die worden beheerd door de autoriteiten die op nationaal niveau aangewezen zijn, en
2. personen die een waarschuwing of openbaarmaking doen op grond van een verplichting die voortvloeit uit een van de sectorale handelingen van de Unie.

Welke kanalen kan je gebruiken voor een melding?

De wet onderscheidt drie meldingskanalen. Een melding is elke mondelinge of schriftelijke mededeling van informatie over inbreuken. De wet voorziet de volgende meldingskanalen:

1. Een intern meldingskanaal dat moet opgericht worden binnen de onderneming

Interne melding is de mondelinge of schriftelijke mededeling binnen een juridische entiteit in de private sector van informatie over inbreuken. Ondernemingen met ten minste vijftig werknemers moeten een intern meldingskanaal opzetten dat meldingen kan ontvangen en verwerken alsook de procedures voor interne melding en opvolging vastleggen. Dit houdt in dat de bedrijfsleiding wordt gewaarschuwd voor een inbreuk binnen het bedrijf. Bedrijven met 250 of meer werknemers moeten anonieme meldingen kunnen behandelen, terwijl bedrijven met 50 tot 249 werknemers geen

anonieme meldingen hoeven te behandelen. Het beheer van dit interne meldingskanaal kan worden uitbesteed en in ieder geval moet de uitvoering van het meldingskanaal onderwerp zijn van overleg met de sociale partners. Kleine bedrijven (met minder dan vijftig werknemers) zijn vrijgesteld van deze verplichting, behalve bedrijven in de financiële sector.

2. Extern meldingskanaal

Externe melding is de mondelinge of schriftelijke mededeling van informatie over inbreuken aan de federale coördinator of aan de bevoegde autoriteiten. Ongeacht de omvang van de onderneming is dit voor de klokkenluider een rechtstreeks meldingskanaal aan de bevoegde autoriteiten die belast zijn met het toezicht op de wetgeving op het gebied waarbinnen de inbreuk is gepleegd. De federale ombudsman zal ervoor verantwoordelijk zijn dat het onderzoek of de externe meldingen in overeenstemming met de wet zijn gedaan en zal de melding doorverwijzen naar de bevoegde autoriteiten. Er is geen verplichting om de inbreuk eerst intern te melden alvorens een externe melding te doen.

3. Openbaarmaking

Openbaarmaking is het publiek toegankelijk maken van informatie over inbreuken. Bescherming voor deze vorm van melding is alleen mogelijk indien:

- de klokkenluider eerst een interne en externe melding heeft gedaan waaraan geen gevolg is gegeven en
- de klokkenluider redenen heeft om aan te nemen dat: (i) de inbreuk een dreigend of duidelijk gevaar voor het openbaar belang kan vormen, of (ii) er in geval van externe melding een risico op represailles bestaat of dat het niet waarschijnlijk is dat de inbreuk doeltreffend wordt verholpen omwille van de bijzondere omstandigheden van de zaak. Men denkt hierbij aan de mogelijkheid

dat bewijsmateriaal wordt achtergehouden of eenvoudigweg vernietigd, of dat de autoriteit samenspannt met de inbreukpleger of bij de inbreuk betrokken is.

Hoe worden klokkenluiders beschermd?

De bescherming geldt voor elke melder (zie punt 2) die een geldige melding doet.

Een geldige melder is iemand die:

- gegronde redenen had om aan te nemen dat de gemelde informatie over inbreuken op het moment van de melding juist was en dat de informatie binnen het toepassingsgebied van de wet viel. Dit criterium wordt beoordeeld ten opzichte van een persoon in een vergelijkbare situatie en met vergelijkbare kennis; en
- een interne of een externe melding deed, of informatie openbaar heeft gemaakt zoals bepaald (zie hierboven in punt 3).

De melder verliest het voordeel van de bescherming niet wanneer hij te goeder trouw een melding doet die achteraf onjuist of ongegrond bevonden wordt. Deze bescherming verbiedt elke represaille tegen de auteur. Elke ongunstige behandeling geeft het slachtoffer recht op een specifieke schadevergoeding van minimaal 18 en maximaal 26 weken loon. Deze vergoeding kan niet worden gecumuleerd met een vergoeding voor kennelijk onredelijk ontslag.

Een klokkenluider in de sector financiële diensten, producten en markten die represailles ondervindt, kan een vergoeding eisen in de vorm van een forfaitair bedrag van 6 maanden brutoloon of het werkelijk geleden verlies. In deze sectoren kan de klokkenluider ook verzoeken om herstel of eerbiediging van zijn of haar arbeidsvoorwaarden.

Bovendien zullen vergeldingsmaatregelen worden bestraft op basis van nieuwe sociale strafrechtelijke

sancties van niveau 4 (d.w.z. gevangenisstraf en/of boete).

Ook klokkenluiders die misbruik maken van het systeem worden strafrechtelijk gesanctioneerd.

In het kader van gerechtelijke procedures zal het Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de Rechten van de Mens verantwoordelijk zijn voor het verstrekken van informatie, juridische en financiële bijstand alsmede technische, psychologische, media- en sociale ondersteuning.

Besluit

De nieuwe wetgeving ter bescherming van klokkenluiders is bedoeld om het aantal meldingen en de opsporing van inbreuken op EU- of nationale wetgeving te vergroten.

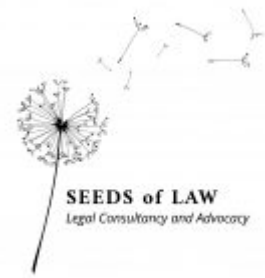
De wet trad in voege op 16 februari 2023 voor:

- ondernemingen met meer dan 250 werknemers en
- ondernemingen uit de financiële sector die onder het toepassingsgebied vallen van bepalingen op het gebied van financiële diensten, producten en markten en/of witwassen en terrorismefinanciering, ongeacht het aantal werknemers.

Dit betekent dus dat elke onderneming met meer dan 250 werknemers sinds 16 februari 2023 verplicht is binnen de onderneming een intern meldingskanaal op te richten.

Private ondernemingen met 50 tot 249 werknemers krijgen tot 17 december 2023 de tijd om interne meldingskanalen op te zetten, behalve ondernemingen uit de financiële sector. Ook voor hen geldt deze verplichting al sinds 16 februari 2023.

[Youssra Andaloussi](#) en [Leila Mstoian](#) (Seeds of Law)

Seeds of Law is een full service advocatenkantoor, gespecialiseerd in ondernemingsrecht, vastgoed- en bouwrecht en administratief recht.

Onze cliënten - ondernemingen, overheden en particulieren - zijn actief over heel de wereld en in een brede waaier van diverse sectoren. Wij zijn een meerwaarde voor hen omdat wij, van bij de start van ieder project, strategisch meedenken en duurzame oplossingen bieden vanuit een klantgerichte en pragmatische aanpak. Indien nodig staan we hen natuurlijk ook bij in procedurekwesties.

Onze cliënten vinden in ons een waardevolle partner voor de uitbouw van hun toekomst en de realisatie van hun plannen. Het is enkel zo dat zij zich op een serene manier volledig kunnen focussen op wat echt voor hen telt.

Seeds of Law heeft een jong en dynamisch, multicultureel en divers team en is daar trots op. Onze diensten zijn dan ook mogelijk in het Nederlands, Frans, Engels, Duits, Spaans, Russisch en Arabisch.

Het motto van Seeds of Law is "All the flowers of tomorrow are in the seeds of today".

Ondernemingsrecht

Ondernemen in 2023: de belangrijkste fiscale, financiële en juridische wijzigingen op een rijtje

Auteur: Titeca

Naar goede gewoonte belooft ook 2023 een jaar te worden met heel wat verandering. Met welke fiscale, financiële en juridische wijzigingen en nieuwigheden moet je als ondernemer rekening houden? Wij lijsten hier alvast enkele van de belangrijkste punten op.

Wijzigingen op fiscaal vlak

Fiscaal voordeel tweede woning

2023 wordt het laatste jaar waarin je nog kan genieten van een fiscaal voordeel (federale belastingvermindering) voor jouw tweede woning. Voor hypothecaire leningen aangegaan na 2024 vervalt dit fiscaal voordeel.

Bedrijfswagens worden zwaarder belast

Bij de berekening van het voordeel alle aard voor bedrijfswagens speelt de CO2-uitstoot een belangrijke rol. Om de vergroening van de autofiscaliteit verder te bewerkstelligen, daalde de referentie-uitstoot voor de berekening van het voordeel fors. Echter, hierdoor stijgt het belastbaar voordeel.

Ook de aftrekbaarheid van brandstofkosten voor hybridewagens wordt vanaf dit jaar beperkt. Lees er meer over in ons artikel: [Met welke fiscale regels rekening houden bij keuze bedrijfswagen vanaf 1 januari 2023?](#)

Afschaffing notionele interestaftrek

2023 wordt het laatste jaar waarin de notionele interestaftrek kan worden toegepast. Alle boekjaren die afsluiten na 31 december 2023 kunnen niet langer genieten van deze fiscale maatregel. Gezien de lage tarieven zal de impact van deze wijziging eerder beperkt zijn.

Einde van de verhoogde investeringsaftrek van 25%

Het einde van 2022 heeft ook gezorgd voor het einde van de tijdelijk verhoogde investeringsaftrek ten belope van 25%. Investeringen in 2023 kunnen – indien er aan alle andere voorwaarden voldaan wordt – nog slechts genieten van een belastingvoordeel van 8%.

Meer weten over bijkomende fiscale wijzigingen?

- [Check ons artikel over de extra factuurvermelding bij btw verlegd](#)
- [Check ons artikel over het standpunt van de btw-administratie bij fitnesscentra](#)

Wijzigingen op financieel vlak

Voorspelling rentevoeten

Door de uitzonderlijk hoge inflatiecijfers heeft de Europese Centrale Bank (ECB) een krimp van de economie voorspeld in de eerste twee kwartalen van 2023. Vanaf het derde kwartaal zou er opnieuw een gestage economische groei zijn.

Gezien de inflatievoorspelling voor 2023 is vastgelegd op 6%, zal de ECB gedurende het jaar hoogstwaarschijnlijk haar beleidsrente verder optrekken. Dit zou in meerdere of mindere mate een impact hebben op de economie, waaronder ook de bancaire rentevoeten. Hierdoor is een matige rentevoetstijging in 2023 waarschijnlijk.

Dit is uiteraard slechts een voorspelling van de evolutie van de rentevoeten. De reële evolutie van de rentevoeten kan hiervan afwijken, gezien rentevoeten afhankelijk zijn van een groot aantal macro-economische indicatoren.

Wijzigingen op juridisch vlak

Nieuw verbintenissenrecht

Op 1 januari 2023 is het nieuw verbintenissenrecht in werking getreden. Dit kan een impact hebben op de contracten die je als ondernemer afgesloten hebt.

Een belangrijk punt om mee te nemen tijdens onderhandelingen, is dat je klant of tegenpartij (voor of kort na de aanvaarding) kan aangegeven dat die niet wenst gebonden te zijn door (al of bepaalde van) je algemene voorwaarden die tegenstrijdig zijn met zijn of haar eigen algemene voorwaarden.

Neem tijdig de algemene voorwaarden van je tegenpartij door zodat je er als ondernemer op kan anticiperen nog voor de afsluiting van het contract.

Impact voor jou als werkgever

Ook als werkgever-ondernemer komen er heel wat wijzigingen op jouw pad. Denk maar aan de uitbreiding

van de flexi-jobs. Voortaan zullen werkgevers uit de volgende sectoren ook flexi-jobs kunnen inzetten: PC 223 (sport), PC 303.03 (exploitatie van bioscoopzalen), PC 304 (vermakelijkheidsbedrijf) en PC 330 (private gezondheidsinrichtingen en -diensten).

Denk ook aan de indexatie. Door de 'automatische loonindexatie' zijn de brutolonen in de meeste sectoren per 1 januari 2023 fors gestegen. Afhankelijk van de sector waarbinnen de onderneming zich bevindt, kan de toegepaste indexatieregeling grondig verschillen. Zo zullen de lonen in bepaalde sectoren niet éénmaal per jaar, maar meermaals geïndexeerd worden. Ga dus zeker na welke precieze regeling op jouw onderneming van toepassing is.

Wil je meer weten over de koopkrachtpremie, het uitstel van patronale RSZ-bijdragen of wat de Arbeidsdeal allemaal teweegbracht? [Check dan ons artikel: Wat komt er op jou af als werkgever in 2023.](#)

[Titeca Pro Experts](#)

De wandelgangen van Titeca zijn gevuld met jonge dynamiek, vakkennis en teamspirit. Titeca is geen standaard boekhoudkantoor dat enkel met cijfers jongleert. Een kantoor tot de nok gevuld met doeners, niet met zeggers. De Titeca pro accountants & experts, leven en werken dichtbij ondernemers, zij aan zij.

Voor elke vraag of uitdaging waar je als ondernemer mee te maken krijgt, staat er een Titeca pro accountant of pro expert aan je zijde die jou met de juiste kennis en ervaring een gepaste oplossing op maat kan bieden.

Titeca is een van de groeiende accountancy- & advieskantoren in West- & Oost-Vlaanderen met intussen 11 vestigingen in Roeselare, Moeskroen, Gent, Merelbeke, Brugge, Kortrijk, Maldegem, Ieper, Waregem, Knokke & Oostende.

Ondernemingsrecht

Zo maakt u van uw professionele samenwerking een geslaagd huwelijk

Auteur: Vandelanotte

De voordelen van het aangaan van een professionele samenwerking liggen voor de hand. Maar het blijft een vergaande verbintenis die enige denkoefening vereist en waarbij de nodige juridische omkadering onontbeerlijk is. De gouden regel is immers: goede afspraken maken goede (professionele) vrienden.

Bepaal de optimale samenwerkingsvorm

Allereerst moet u bepalen wat de optimale samenwerkingsvorm is, die het meest aangepast is aan de wensen van de samenwerkende partijen. In zijn meest geïntegreerde vorm brengen jullie de samenwerking onder in een vennootschap met rechtspersoonlijkheid (VOF, BV, NV, ...). Meestal wensen de partijen echter niet zover te gaan en regelen zij de samenwerking op zuiver contractuele basis. Dat wordt een 'associatieovereenkomst' genoemd, hoewel we zo'n overeenkomst meestal als een maatschap kunnen kwalificeren. In zijn meest losse vorm kunnen allerhande samenwerkingsovereenkomsten worden afgesloten, waarbij er eerder sprake is van een punctuele samenwerking op bepaalde vlakken. Wat de meest optimale vorm van samenwerken

Vandelanotte werd in 1948 opgericht door Roger Vandelanotte en is inmiddels uitgegroeid tot een top 10 accountantskantoor- en auditkantoor in België. Naast accountancy, tax en audit heeft Vandelanotte ook specialisten in huis op vlak van HR, legal, vermogensplanning, corporate finance en risk management. Met meer dan 280 medewerkers in 8 vestigingen adviseert het kantoor dagelijks meer dan 6300 vrije beroepers, zelfstandigen, bedrijven en familiale ondernemingen bij de opstart, groei of overdracht van hun bedrijf.

is, moet steeds geval per geval worden bekeken. Daarbij is van belang dat elke keuze voor een samenwerkingsvorm bepaalde implicaties heeft op juridisch, fiscaal, boekhoudkundig en administratief vlak.

Leg vast hoe u zult samenwerken

Nadat u heeft gekozen voor een klassieke 'associatieovereenkomst' (maatschap), beslist u in een volgende stap hoe u wenst samen te werken. Hoe werkt u vandaag in de praktijk? Wilt u daar iets aan veranderen of wenst u louter de samenwerking te omlijnen?

Volgende zaken moet u zeker opnemen:

- Financiële regeling: gemeenschappelijke kosten, inkomsten, verdeelsleutel, investeringen, bankrekening
- Benaming: hoe willen wij naar buiten treden?
- Beschikbaarheden van de deelgenoten aan de samenwerking
- Uitbreiding: wie mag toetreden, inloopregeling
- Besluitvormingsprocedures: vaste overlegmomenten, meerderheden, dagelijkse leiding

Ook wanneer u kiest voor een andere samenwerkingsvorm, bijvoorbeeld een BV, is het aangewezen om over bovenstaande punten duidelijke afspraken te maken in de statuten, een intern reglement of een aandeelhoudersovereenkomst.

Denk nu al na over een mogelijk exitscenario

Hoe goed de intenties op het moment van het professioneel huwelijk ook zijn, soms loopt het toch mis. Als alles goed gaat, blijven de documenten die jullie opstelden bij het begin van de samenwerking vaak ergens diep in een lade verborgen liggen. Pas wanneer het fout dreigt te lopen, worden ze bovengehaald en wordt het belang van goede contractuele afspraken echt duidelijk.

Wanneer de professionele partners er niet in slagen het geschil te ontmijnen, zal een goed opgestelde overeenkomst soelaas brengen. Die bevat namelijk een vrij uitgebreide regeling omtrent de mogelijkheden om de samenwerking te beëindigen. Als de echtscheiding een vechtscheiding wordt, zal de overeenkomst ook een geschillenregeling behelzen. Dat kan gaan over het aanduiden van een bevoegde rechtbank, maar ook om een bemiddelings- of arbitrageprocedure.

[Wannes Gardin](#), Team Manager Legal [Vandelanotte](#)

“De gouden regel is immers: goede afspraken maken goede (professionele) vrienden.”

Ondernemingsrecht

GDPR: een blik op het recht op inzage

Auteur: VDV Advocaten

Wanneer u als onderneming van een betrokkene een verzoek tot inzage krijgt, kan u daar best heel zorgvuldig mee omgaan. Het recht op inzage is één van de basisrechten van GDPR. Mr. Liesbet Demasure, advocaat, certified DPO en Data Protection Lead Auditor, geeft meer duiding.

Wat houdt het recht op inzage precies in?

Het recht op inzage houdt in dat een betrokkene (een klant, een werknemer van een leverancier ...) het recht heeft om een onderneming op ieder moment te vragen om de persoonsgegevens die van hem of haar worden bijgehouden, in te kijken. De betrokkene is zelfs gerechtigd om kosteloos een kopie op te vragen van zijn of haar persoonsgegevens.

In een [arrest van 12 januari 2023 werpt het Hof van Justitie](#) (HvJ 12 januari 2023, C-154/21, RW tegen Österreichische Post AG) een nieuwe blik op dit recht

op inzage. En dit heeft een impact op de wijze waarop uw onderneming omgaat met het beheer van haar datastromen.

Verplichtingen onderneming: checklist!

Welke verplichtingen heeft een onderneming wanneer een betrokkene (een klant, een werknemer van een leverancier ...) zijn of haar recht op inzage uitoefent? Hieronder vindt u een kort overzicht, in het licht van de uitspraak van het Hof van Justitie van 12 januari 2023.

Wanneer een onderneming een verzoek tot inzage ontvangt, moet zij inzage geven in de volgende gegevens, en dit in principe binnen een maand:

- De verwerkingsdoeleinden.
- De verschillende categorieën van persoonsgegevens (contactgegevens, financiële gegevens...).
- De bewaartermijn van de persoonsgegevens, dan wel de elementen om deze termijn te bepalen.

- Informatie inzake het recht op gegevenswissing, verbetering van persoonsgegevens en het recht om de verwerking te beperken of hiertegen bezwaar te maken.
- De mededeling dat de betrokkene het recht heeft om een klacht in te dienen bij een toezichthoudende autoriteit en de contactgegevens van deze autoriteit.
- Indien de gegevens op een onrechtstreekse wijze worden ingezameld via een 'bron': mededeling van deze bron, de wijze waarop de bron deze gegevens verkrijgt, de bijhorende rechtsgrond voor verwerking en de adresgegevens van de bron.
- Het al dan niet bestaan van geautomatiseerde besluitvorming, nuttige informatie over de onderliggende logica hiervan en de verwachte consequenties van die verwerking voor de betrokkene.
- Indien de persoonsgegevens worden getransfereerd buiten de Europese Economische Ruimte: de locaties en de passende technische en organisatorische waarborgen.
- De ontvangers, of categorieën van ontvangers, van de persoonsgegevens.

slechts voorneemt om gegevens aan te verstrekken en van de ontvangers die nog niet definitief vaststaan, maar die wel reeds gegevens hebben gekregen. De betrokkene moet immers in staat zijn om ook bij deze ontvangers zijn of haar rechten uit te oefenen. Hierop zijn twee uitzonderingen met name:

1. Indien het onmogelijk is om deze ontvangers te identificeren.
2. Indien het verzoek van de betrokkene kennelijk ongegrond of buitensporig is. In dat laatste geval volstaat het dat de onderneming de categorieën van ontvangers meedeelt.

Dat heeft tot gevolg dat uw onderneming in principe alle ontvangers van gegevens die aan deze criteria beantwoorden, moet identificeren en moet opnemen in de lijst van ontvangers, met de nodige toelichting...

U kan een verzoek tot inzage dus best heel zorgvuldig behandelen. Het recht op inzage maakt de kern uit van de GDPR.

[Liesbet Demasure, VDV Advocaten](#)

VDV-iLaw is een advocatenkantoor dat zich specialiseert in de niche van ICT-recht. Het is een rechtsgebied dat zich razendsnel ontwikkelt. Dergelijke ontwikkelingen gaan gepaard met juridische vraagstukken. Wij vertalen alle ontwikkelingen in deze niche in goede juridische adviezen, contracten en staan u bij tijdens procedures.

Lijst van ontvangers: welke ontvangers?

De onderneming moet aan de betrokkene die het vraagt, opgeven wie de ontvangers zijn van zijn of haar persoonsgegevens. Een 'ontvanger' is volgens GDPR "een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een overheidsinstantie, een dienst of een ander orgaan, al dan niet een derde, aan wie/waaraan de persoonsgegevens worden verstrekt."

In het arrest van 12 januari 2023 heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat de onderneming in principe verplicht is om een lijst met de identiteit van de ontvangers te bezorgen aan de betrokkene. Dit is inclusief de ontvangers waarvan de onderneming zich

Ondernemingsrecht

Centraal register van bestuursverboden en Europees bestuursverbod

Auteur: Waeterinck Advocaten Ondernemingsstrafrecht

Wij zijn experts in ondernemingsstrafrecht.

Ons team helpt ondernemingen, organisaties en hun leidinggevenden hun strafrechtelijke verantwoordelijkheid te begrijpen en te beheersen. Als het misgaat helpen wij de crisis te managen en begeleiden wij hen bij geschillen.

Het strafrecht is immers een risico in het alledaags bedrijfs- en verenigingsleven. Niet enkel fraude maar ook onachtzaamheid kunnen de strafrechtelijke verantwoordelijkheid in het gedrang brengen. Daarnaast kan je ook slachtoffer worden van strafbare feiten, niet alleen offline, maar meer en meer ook online, dikwijls met ingrijpende financiële gevolgen.

Een uitgebreide praktijkervaring gecombineerd met een academische werking en wetenschappelijke bijdragen, staan garant voor kwaliteit en pragmatisme.

In onderstaande tekst analyseert Ruben Van Herpe de impact van het Centraal register van bestuursverboden en het Europees bestuursverbod. Wat is de impact van de regels die op 1 augustus in werking moeten treden?

Bestuurs- en ondernemingsverbod: beperkte territoriale werking en weinig controlemogelijkheden

Een strafrechtelijke veroordeling als dader of medeplichtige voor bepaalde misdrijven (bv. valsheid in geschriften, diefstal, misbruik van vertrouwen, oplichting ...) kan gepaard gaan met het verbod om in feite of in rechte, rechtstreeks of onrechtstreeks een beroep uit te oefenen als vennootschapsbestuurder in België gedurende een periode van drie tot tien jaar ('bestuursverbod').

Een veroordeling als dader of medeplichtige voor bepaalde faillissementsmisdrijven en misbruik van vennootschapsgoederen kan zelfs aanleiding geven tot het algemeen verbod om een onderneming op te richten of verder te zetten ('ondernemingsverbod').

Deze bestuurs- en ondernemingsverboden zijn echter beperkt tot ondernemingen gevestigd in

België en/of ondernemingen die vanuit België opereren. Via een uitzonderlijke procedure kan de kamer van inbeschuldigingstelling (op verzoek van de procureur-generaal) echter ook een door een buitenlands rechtscollège opgelegd bestuurs- of ondernemingsverbod bevestigen en uitvoerbaar verklaren in België.

De controle op de naleving van deze verboden verloopt echter zeer stroef omdat er geen transparant en overzichtelijk centraal Europees en/of nationaal register bestaat waarin deze verboden zijn opgenomen.

Einde aan de territoriale werking en de beperkte controlemogelijkheden onder impuls van de Europese Unie

Met de Europese richtlijn [nr. 2017/1132](#) (geconsolideerde versie) wenst de Europese Unie o.a. komaf te maken met voornoemde tekortkomingen in alle lidstaten. Deze richtlijn was al gedeeltelijk omgezet in het Belgische recht, maar voor de specifieke regels inzake bestuurs- en ondernemingsverboden (artikel 13 decies van de richtlijn) was er nog actie vereist.

Daarvoor werd intussen op 14 maart 2023 een [wetsontwerp](#) ingediend. Dit wetsontwerp verduidelijkt dat onder 'beroepsverboden' voornamelijk moet worden verstaan: het verbod de functie te bekleden van bestuurder, vaste vertegenwoordiger, dagelijks bestuurder, lid van een directiecomité/-raad of vereffenaar van een vennootschap, vzw, IVZW of stichting of vertegenwoordiger voor de werkzaamheden van een bijkantoor. Het ontwerp werd intussen goedgekeurd en werd wet op 4 mei 2023.

Er zal – naast het Europese systeem van gekoppelde registers – een Centraal register van bestuursverboden worden opgericht. Niet alleen

bepaalde overheidsdiensten, maar ook burgers zullen op eenvoudige manier via het internet toegang kunnen krijgen tot bepaalde gegevens om hen te beschermen tegen malafide ondernemers.

Bovendien zal er een einde worden gemaakt aan de beperkte nationale werking van een bestuurs- of ondernemingsverbod. Bij de neerlegging van de vennootschapsakten tot bekrachtiging van de benoeming van een bestuurder, vaste vertegenwoordiger, dagelijks bestuurder, lid van een directiecomité/-raad, vereffenaar of een vertegenwoordiger van een bijkantoor zal een ondertekende verklaring moeten worden opgesteld door de bevoegde organen van de vennootschap, vzw, IVZW of stichting met de bevestiging dat er lastens de betrokkene(n) geen veroordeling tot een bestuurs- of ondernemingsverbod werd uitgesproken door een buitenlands rechtscollège. Zonder die verklaring zullen de betrokken griffie van de ondernemingsrechtbank of de notaris de bevoegde kamer van inbeschuldigingstelling moeten aanschrijven die (via een aanvraag bij de FOD Justitie en het Europese systeem van de gekoppelde registers) kan nagaan of er sprake is van een bestuurs- of ondernemingsverbod in het buitenland lastens de voorgestelde bestuurder, vaste vertegenwoordiger, dagelijks bestuurder, lid van een directiecomité/-raad, vereffenaar of een vertegenwoordiger van een bijkantoor.

Inwerkingtreding: 1 augustus 2023

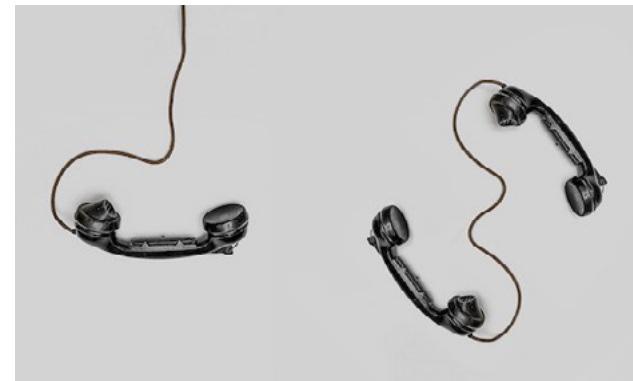
Conform de voorziene inwerkingtreding in de Europese richtlijn, bepaalt de wet dat deze nieuwe regels in werking zullen treden op 1 augustus 2023.

Ruben Van Herpe
[Waeterinckx Advocaten](#)

Ondernemingsrecht

Recht op deconnectie sinds 1 april 2023

Auteur: Stappers Advocaten

STAPPERS
ADVOCATEN

Stappers Advocaten werd in 1948 opgericht door Mr. Jan Stappers en is de eerste plaats gespecialiseerd in alle juridische kwesties met betrekking tot het arbeidsrecht, waaronder individueel en collectief arbeidsrecht, socialezekerheidsrecht, sociaal strafrecht en internationaal sociaal recht.

De wetgever voerde het 'recht op deconnectie' in omdat de toename van het aantal gebruikte digitale hulpmiddelen in een professionele context een cultuur van 'permanente connectie' veroorzaakt. Dit heeft een negatieve invloed op de eerbiediging van de rusttijden en op het evenwicht tussen het beroeps- en het privéleven van de werknemers.

Afspraken maken over recht op deconnectie

Werkgevers die twintig of meer werknemers tewerkstellen moeten afspraken maken over:

- De praktische modaliteiten voor de toepassing door de werknemer van zijn recht om niet bereikbaar te zijn buiten zijn uurroosters.
- De richtlijnen voor een dusdanig gebruik van de digitale hulpmiddelen dat de rusttijden, verlof, privéleven en familielevens van de werknemer gewaarborgd blijven.
- Vorming- en sensibiliseringsacties voor werknemers en leidinggevenden met betrekking tot het verstandig gebruik van digitale hulpmiddelen en de risico's die verbonden zijn aan overmatige connectie.

Deconnectie op nationaal, sectoraal of ondernemingsniveau?

Een ondernemings-cao moet worden gesloten over deze punten. Bij gebreke van een dergelijke cao, moeten deze afspraken opgenomen worden in het arbeidsreglement.

Deze verplichting op ondernemingsniveau geldt niet wanneer een cao door de NAR (Nationale Arbeidsraad) of door het bevoegde paritair comité werd gesloten over het recht op deconnectie.

Recht op deconnectie van 1 januari 2023 uitgesteld tot 1 april 2023

Het recht op deconnectie kwam recent meermaals in het nieuws, omdat het recht werd ingevoerd met de Wet van 3 oktober 2022. Conform deze wet moesten de formaliteiten (ondernemings-cao of bepalingen in het arbeidsreglement) uiterlijk op 1 januari 2023 vervuld zijn. De FOD WASO besloot echter om een uitstel van drie maanden toe te kennen en “het neerleggen van de cao of de bezorging van een afschrift van het arbeidsreglement dient dus te zijn vervuld op 1 april 2023”.

Verschillende sectoren maakten alvast gebruikt van deze langere termijn om een (al dan niet suppletieve) regeling op sectoraal vlak uit te werken, zoals bv. pc 120 en pc 214 van de textielnijverheid, pc 220 van de voedingsnijverheid, pc 310 voor de banken, pc 337 voor de non-profitsector ...

Werkgevers met minstens twintig werknemers in een sector zonder sectorale regeling moesten dus uiterlijk 1 april 2023 de ondernemings-cao of het gewijzigde arbeidsreglement neerleggen.

Wijziging arbeidsreglement

Een arbeidsreglement moet regelmatig worden geactualiseerd. Bij wijziging van het arbeidsreglement is het dus raadzaam om ook aandacht te hebben voor andere recente wijzigingen, zoals:

- Op basis van de Wet van 7 oktober 2022 betreffende transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden moet het arbeidsreglement

De wetgever voerde het ‘recht op deconnectie’ in omdat de toename van het aantal gebruikte digitale hulpmiddelen in een professionele context een cultuur van ‘permanente connectie’ veroorzaakt.

onder meer bepalen: de procedure, met inbegrip van de formele vereisten en de opzegtermijnen, alsook de termijn waarbinnen tegen ontslag in beroep kan worden gegaan of de verwijzing naar de wettelijke of reglementaire bepalingen die deze punten regelen, het door de werkgever geboden recht op opleiding, de sociale zekerheidsinstelling die de sociale bijdragen in het kader van de arbeidsrelatie ontvangt.

- Kmo’s met minder dan vijftig werknemers die willen dat hun werknemers elke arbeidsongeschiktheid staven met een medisch attest (dus ook de eerste dag drie maal per jaar) moeten dit expliciet voorzien in hun arbeidsreglement (of cao): voor meer toelichting zie [FOD WASO wijzigt standpunt over ziektebriefje](#).

Pierrick De Deken, Stappers Advocaten

Varia

Met de wagen op reis? Tips om het Europees aanrijdingsformulier goed in te vullen

Auteur: Studio Legale

Hoewel het niet altijd eenvoudig is om het hoofd koel te houden na een aanrijding, is het van groot belang om het Europees aanrijdingsformulier samen met de andere partij volledig en correct in te vullen. Het Europees aanrijdingsformulier is immers hét uitgangspunt voor de beoordeling van de aansprakelijkheid na een aanrijding. Dit zowel bij de minnelijke fase (wanneer de schade geregeld wordt tussen de betrokken verzekeraars), als bij een eventuele procedure voor de rechtbank.

Één voordeel is dat het aanrijdingsformulier in ieder Europees land hetzelfde is. De doelstelling was immers om de betrokken bestuurders, zelfs wanneer ze elkaars taal niet begrijpen, in de mogelijkheid te stellen om samen een aangifteformulier in te vullen.

Gelet op het belang van het aanrijdingsformulier, geven wij u graag enkele aandachtspunten mee.

Situatieschets van het ongeval

U zal ten eerste een schets moeten maken van het ongeval. Hierbij moeten de betrokken voertuigen worden getekend op het moment van de aanrijding. Het is raadzaam om ook externe elementen op de schets te vermelden (denk aan obstakels op de weg, verkeersborden, herkenningpunten ...). Indien mogelijk, kan u foto’s nemen van de omgeving na het ongeval ter ondersteuning van de schets. Wanneer u het met de andere partij niet eens raakt over een schets, kan u de kader indelen in twee en elk een eigen schets maken.

Toedracht van de aanrijding

Ten tweede moet u uit een lijst met omstandigheden en manoeuvres aanduiden welke op u van toepassing waren op het moment van de aanrijding. U dient

elk vakje dat van toepassing kan zijn, aan te duiden en onderaan de lijst aan te duiden hoeveel vakjes u hebt aangekruist. Hierbij is het van belang dat u geen tegenstrijdigheden noteert. U kan bv. niet tegelijkertijd stilstaan en rechtsaf draaien. U kan onderaan bij de opmerkingen verduidelijking geven indien nodig.

Welke gegevens opnemen in het aanrijdingsformulier?

Ten slotte is het ook vereist om al uw persoonlijke gegevens, die van uw verzekeraar en die van uw voertuig op te geven. Het kan altijd handig zijn om een aanrijdingsformulier in uw voertuig te bewaren waarop deze basisgegevens al zijn ingevuld. Ook belangrijk is om over de gegevens van de andere partij te beschikken zodat u of uw verzekeraar deze kan contacteren voor afhandeling van het schadegeval.

Wanneer de aanrijding werd waargenomen door een getuige, moeten de contactgegevens van deze getuige ook worden vermeld. Inzittenden in uw voertuig worden niet als getuige beschouwd, deze dient u dus niet te vermelden. Indien er zich na het invullen van het aanrijdingsformulier nog een getuige zou melden, zal het moeilijker zijn – maar niet onmogelijk – om de getuigenverklaring voor een rechtbank te gebruiken. De getuige zou dan eventueel als niet objectief en onafhankelijk kunnen worden beschouwd. De rechtspraak is hierover verdeeld en het oordeel van de rechter zal zoals steeds afhangen van de concrete omstandigheden.

de politie ter plaatse worden geroepen om de nodige vaststellingen te doen wanneer men bijvoorbeeld in de onmogelijkheid is om het formulier in te vullen of bij blijvende discussie met de andere partij.

Een laatste belangrijk punt is dat u zeker de plaats van het schadegeval niet mag verlaten zonder dat ofwel de politie de nodige vaststellingen heeft gedaan of nadat het aanrijdingsformulier tegensprekelijk werd ingevuld. Zo niet zou de tegenpartij eventueel kunnen stellen dat u vluchtmisdrijf heeft gepleegd en niet ter plaatse bent gebleven om de nodige vaststellingen te doen!

Joost Peeters en Jolien Appels (Studio Legale)

Van het aanrijdingsformulier zal er één origineel zijn en de andere bestuurder kan de kopie meenemen. Dit is het niet gekleurde, doordrukte blaadje achter het origineel. Het aanrijdingsformulier moet binnen de acht dagen na het ongeval worden afgegeven aan de verzekeraar.

Belangrijk is dat er na het invullen van het Europees Aanrijdingsformulier geen wijzingen meer kunnen worden doorgevoerd. Latere eenzijdige schetsen of verklaringen zullen buiten beschouwing worden gelaten als deze niet overeenkomen met het initieel tegensprekelijk ingevuld aanrijdingsformulier. De rechter zal enkel rekening houden met de gegevens die ‘in tempore non suspecto’ (lees: voordat er sprake was van betwisting) op het aanrijdingsformulier werden ingevuld.

Het is duidelijk dat de tegensprekelijke ongevalsaangifte, zoals ingevuld op het moment van de aanrijding, van cruciaal belang is om later de aansprakelijkheid te beoordelen. Uiteraard kan ook

STUDIO | LEGALE
Advocaten www.studio-legal.be

STUDIO | LEGALE Advocaten is een jong en dynamisch advocatenkantoor met slechts één doel voor ogen: u snel en pragmatisch bij juridische aangelegenheden helpen.

STUDIO | LEGALE is een juridische “ONE-STOP-SHOP”: u vindt er verschillende specialisten onder één dak. In tegenstelling tot de huidige trend naar meer nichekantoren tracht STUDIO | LEGALE net een FULL SERVICE kantoor te zijn. U wil immers één vertrouwenspersoon voor al uw juridische problemen. Bij STUDIO | LEGALE staan momenteel 17 advocaten en 5 administratieve medewerkers te uwer beschikking. U vindt ons in Antwerpen en Brussel.

Psychologische veiligheid op kantoor

Auteur: Jeff Keustermans

Het begrip 'psychologische veiligheid' was mij volstrekt onbekend tot ik recent een opleiding *Employee Wellness & Stress Management* volgde. Psychologische veiligheid staat voor "een sfeer in het team gebaseerd op interpersoonlijk vertrouwen en wederzijds respect, waarbij mensen comfortabel zichzelf kunnen zijn."

In een psychologisch veilig team zijn teamleden niet bang hun fouten toe te geven, hulp te vragen, hun mening te geven en de mening van anderen in vraag te stellen. Dat realiseren lijkt een uitdaging bovenop alle andere managementtaken, maar de voordelen van psychologische veiligheid binnen een kantoor zijn groot.

Gunstige resultaten van psychologische veiligheid op kantoor

Wetenschappelijk onderzoek toonde aan dat psychologische veiligheid op kantoor diverse gunstige

resultaten heeft voor medewerkers, het team én het kantoor, bijvoorbeeld:

- Teams werken beter samen, conflicten worden vermeden of vlot bijgelegd.
- Medewerkers zijn creatiever in het oplossen van problemen.
- Medewerkers hebben geen problemen om fouten toe te geven, waardoor zij en het team meer leren en kennis vlotter wordt gedeeld.
- Er gebeuren minder fouten tijdens het werk en er wordt gemakkelijk gestreefd naar verbetering.
- Er zijn minder afwezigheden en het verloop daalt: medewerkers voelen zich 'thuis' in hun werkomgeving, ze zullen eerder hun bekommernissen uiten dan uit te vallen of van werk te veranderen.
- De leden van het team werken vanuit een hogere veerkracht en zijn beter gewapend tegen stress.
- De productiviteit stijgt zonder verhoging van de druk.

Volgens onderzoek levert investeren in psychologische veiligheid vooral een **hoge 'return on investment' op in 'knowledge-intensive industries or mission-based work'**, zoals ook een groot deel van het werk binnen elk notariaat kan omschreven worden.

Hoe psychologische veiligheid creëren?

Psychologische veiligheid creëert men door gerichte houdingen en beslissingen van het management en door het aanmoedigen van behulpzame interacties binnen het team, zoals:

- Medewerkers echt betrekken bij beslissingen.
- Medewerkers aanmoedigen om feedback te geven.
- Kwetsbaarheid tonen en toelaten op alle niveaus.
- Zorgen dat iedereen aan bod komt.
- Positief antwoorden wanneer er vragen worden gesteld of hulp wordt gevraagd.
- Helpen en open discussies aanmoedigen wanneer iemand een fout maakt (eerder dan verwijten) en de

situatie kaderen als een opportuniteit voor verbetering.

- Een cultuur van inclusiviteit en 'erbij horen' creëren zodat iedereen zich echt comfortabel genoeg voelt om zichzelf te kunnen zijn binnen het kantoor (dit vergt het besef dat bij gebreke aan deze cultuur niet iedereen is wie hij of zij lijkt te zijn).
- Reële aandacht voor welzijn en veerkracht en kwetsbaarheid toelaten (niet evident in de juridische wereld waar ten onrechte een stigma kleeft op zelfzorg).

Ook inspanningen van het team nodig

De inspanningen hoeven natuurlijk niet alleen van het kantoor of het management (dat meestal zijn handen al goed vol heeft) te komen. Alle bovenstaande punten lopen vlotter als het team in goede doen is, als het een sterke basis van welzijn en veerkracht heeft. Medewerkers die zich goed in hun vel voelen, die leven en werken in vertrouwen, met energie en in evenwicht, gaan mee het team 'dragen'. Onderzoek toonde immers aan dat als een of enkele leden van een team hun welzijn extra aandacht geven, het hele team daar beter van wordt. Een 'goede vibe' springt over op andere teamleden. Net zo werd intussen aangetoond dat een negatieve vibe het hele team kan beïnvloeden.

Aandacht besteden aan welzijn, veerkracht en psychologische veiligheid heeft tal van voordelen. Vooreerst op menselijk, maar ook op economisch vlak. Het is evident dat de twee niet van elkaar kunnen worden gescheiden. Onderzoek aan Harvard toonde aan dat gelukkige mensen beter presteren én een leuker privéleven hebben.

Bron: Employee Wellness & Stress Management cursus, Stanford University, zomer-herfst 2022.

[Jeff Keustermans](#)

JEFF KEUSTERMANS

Jeff Keustermans (°1961) is advocaat en medeoprichter van advocatenkantoor & De Bandt in Brussel. Hij legt zich toe op intellectuele eigendom, media- en informaticarecht. Jeff studeerde in Antwerpen, Leuven en Los Angeles. Hij is lid van de balie te Brussel en New York. Hij schreef diverse boeken en tientallen artikelen over Belgisch en Europees recht en gaf lezingen in Praag, Londen, München, Los Angeles en Amsterdam. Hij doceerde gastcolleges aan universiteiten in Leuven, Londen en Brussel en pleitte diverse keren voor het Europese Hof van Justitie te Luxemburg.

Naast zijn werk als advocaat ontwikkelde hij de training 'SERVO Helder Groeien' die stress en burn-out helpt te voorkomen en bijdraagt tot een bloeiende professionele en persoonlijke ontwikkeling. Over de efficiënte aanwending van de kenmerken van ons bewuste en onbewuste brein schreef hij in 2018 de syllabus "SERVO-training voor efficiënt beheer van je energie en tijd". Op Jubel schrijft hij open en behulpzaam over stress en burn-out voorkomen in de juridische wereld.

In zijn vrije tijd is Jeff ook eindredacteur van het Italiëtijdschrift Non Solo Italia.

Varia

De bedrijfsjurist als strategisch partner in de onderneming

Auteur: IBJ

Welke rol neemt een bedrijfsjurist op in een onderneming? Weet de buitenwereld wel goed wat de bedrijfsjurist doet? En is een rechtenstudent, diploma op zak, wel voldoende voorbereid op de bedrijfswereld? In samenwerking met het [Instituut voor bedrijfsjuristen](#) bracht Jubel drie boeiende gesprekspartners rond de tafel: Peter Leys (Executive Chairman Materialise), Saskia Mermans (bedrijfsjurist KBC – Group General Counsel) en Ellen Vantomme (bedrijfsjurist). We legden hen deze en vele andere vragen voor.

Peter Leys, "maar dat neemt niet weg dat iedere ondernemer wel een juridische reflex moet hebben."

De nood aan een juridische reflex

Heeft iedere onderneming eigenlijk een bedrijfsjurist nodig? Alles hangt af van de fase waarin een onderneming zich bevindt. Bij een startup is het niet de eerste prioriteit. Daar zie je vaak dat de CFO er ook de verantwoordelijkheid voor HR, IT en legal bijneemt. Dat zou evengoed een jurist kunnen zijn die *finance* opvolgt, maar veel bedrijven gaan ervan uit dat op de centen letten het belangrijkste is. "In fulltime-equivalent betekent dit dat de derde man aan boord van een startend bedrijf niet per se een jurist moet zijn," vertelt

"*Stricto sensu* kan een bedrijf inderdaad zonder bedrijfsjurist," vult Saskia Mermans aan, zelf bedrijfsjurist met heel wat kilometers ervaring op de teller en momenteel Group General Counsel bij KBC. Je kan immers ook andere bronnen van juridische ondersteuning aanboren. Toch zal iedere bedrijfsjurist erop wijzen dat een onderneming er voordeel bij heeft een bedrijfsjurist aan boord te hebben. Omdat die nauw betrokken is bij het bedrijf en strategisch en oplossingsgericht mee denkt.

“Iedere onderneming heeft er voordeel bij een bedrijfsjurist aan boord te hebben. Omdat die nauw betrokken is bij het bedrijf en strategisch en oplossingsgericht mee denkt”

De bedrijfsjurist doet zoveel meer dan juridisch advies geven

Als je legal volledig outsourcet, dan laat je veel waarde liggen. Daar zijn de drie experts het over eens. Je kan redeneren vanuit de houding: "We werken met een externe adviseur en die zorgt ervoor dat we de wet niet overschrijden, dus alles is oké". Maar *'legal'* is zoveel meer dan dat.

Hetzelfde geldt voor de andere departementen binnen de onderneming. HR kan je ook outsourcen, en dan worden de lonen correct berekend. Maar een goede HR-afdeling doet zoveel meer dan dat. Die bouwt het hele personeelsbeleid van de onderneming uit. Ook voor *finance* geldt dit: je kan naar een boekhoudkantoor gaan en ervoor zorgen dat jaarlijks de jaarrekening tijdig en correct wordt neergelegd. Maar *finance* gaat ook over discipline, over vooruitkijken, over lessen trekken.

Je kan en mag van een externe partij niet verwachten dat die dat op dezelfde manier aanpakt, dat die dezelfde meerwaarde oplevert. Peter Leys spreekt uit persoonlijke ervaring: "Als advocaat meende ik een zeer ruime blik te hebben op de ondernemingen die ik bijstond. Maar je hebt altijd een 'blinde vlek', en die is geen 20%, maar eerder 80%. Je ziet maar 20% van wat er binnen de onderneming gaande is. Er zijn heel veel factoren die bij een beslissing komen kijken, factoren die je als buitenstaander niet oppikt."

"Daar komt nog bij dat op het moment dat een bedrijf beseft dat het juridisch advies nodig heeft, het vaak al te laat is" weet Ellen Vantomme. Als je, zoals wij, bij alles wordt betrokken, betekent dat een groot voordeel. Een externe specialist moet sowieso eerst veel bijbenen."

Inzicht in de sector waarin de onderneming actief is

Elke sector heeft zijn eigenheid. En binnen een sector, heeft elk bedrijf zijn eigenheid. De ene financiële instelling heeft een andere strategie dan de andere. "Daarom is strategisch meedenken met de *business* zo belangrijk. Je moet er als bedrijfsjurist voor zorgen dat de strategie van jouw departement aansluit bij de strategie van de onderneming. Stel dat wij ons zouden concentreren op het enge bancaire, terwijl KBC net wil inzetten op een digitale strategie. Dan is er een mismatch. Dan kan je je rol niet vervullen" duidt Saskia Mermans.

Dat betekent ook: weten waar het bedrijf voor staat. Voor een bedrijfsjurist is het dan ook cruciaal veel vragen te stellen aan de ondernemer, aan de CEO. Stel drie keer de vraag: "Waarom?". Voor je een goed advies kunt geven heb je antwoord nodig op die waarom-vragen.

Peter Leys schetst een voorbeeld dat op een heldere manier het belang van kennis van de sector onderstreept. “De core business van Materialise is ‘kennis’. Kennis van hoe je print, van wat je met printen allemaal kan doen. Het is cruciaal dat het *legal department* dat weet. De bescherming van die kennis is essentieel. In elk gesprek tussen het *legal department* en andere afdelingen moet dat besef doorsijpelen. En met dat besef, kan legal verdergaan. Bijvoorbeeld door die ‘kennis’ op te splitsen in drie vormen van kennis. Want dat betekent weer drie bronnen van inkomsten, bv. royalty’s, maintenance fees en development fees voor verdere ontwikkelingen.”

Saskia Mermans voegt er nog een gouden raad aan toe voor iedere bedrijfsjurist: lees over de sector waarin je werkt. Weet wat er gebeurt. Leer over de strategie: hoe is die tot stand gekomen, hoe kijkt de bedrijfsleiding naar de toekomst? Volg de concurrenten op. Maar kijk ook naar wat er omgaat in de juridische wereld en in andere sectoren. Kijk naar de buitenwereld. Pik op wat je daar van kan gebruiken in jouw departement.

De geprivilegieerde positie van de bedrijfsjurist

Bedrijfsjuristen zitten op een interessante plaats. Want de bedrijfsjurist is volledig transversaal aanwezig door het hele bedrijf. Zijn of haar werk loopt door alle bedrijfsprocessen door. Dat is een geprivilegieerde positie. Je kan – of mag – telkens op cruciale momenten je rol spelen.

De bedrijfsjurist als manager

“Ik zie in de bedrijfsjurist in de eerste plaats een manager”, stelt Peter Leys. Die heeft dan ook een rol in het directiecomité. Iedereen daarin helpt vanuit de eigen expertise de onderneming te managen. De bedrijfsjurist heeft zicht op het juridische, maar is

medeverantwoordelijk voor de gehele beslissing. Op dezelfde manier neemt HR het menselijke aspect van de beslissing mee, enz. “Het vraagt ook wel moed. Je staat mee achter een beslissing, ook al had je als pure jurist misschien iets anders beslist, maar dat geldt evenzo voor de CFO of de HR-verantwoordelijke. Een externe kijkt daar anders naar: die geeft advies en dan moet het bedrijf weten hoe er verder mee te gaan. Het advies van de bedrijfsjurist moet passen in het totaalplaatje. Dat maakt de functie interessanter maar ook complexer.

“De bedrijfsjurist is in de eerste plaats manager.
Het vraagt ook wel moed.
Je staat mee achter een beslissing, ook al had je als pure jurist misschien iets anders beslist, maar dat geldt evenzo voor de CFO of de HR-verantwoordelijke

De CEO heeft ook een eigen insteek, meestal gekleurd door zijn of haar eigen achtergrond: ingenieur, financieel, juridisch ... In een goed bedrijf wordt in acht op de tien gevallen een beslissing samen gedragen

– in de andere gevallen moet de CEO dan soms de moeilijke knoop doorhakken.

De rol van de bedrijfsjurist: te vaak onderschat?

Het beroep van bedrijfsjurist is nog altijd niet erg bekend bij de buitenwereld, ervaart Ellen Vantomme vaak. Zeker in vergelijking met de andere juridische beroepen als advocatuur en magistratuur. Hoe zij haar job dan uitlegt: “De bedrijfsjurist is partner en gatekeeper van de onderneming. Partner, want je werkt samen om de objectieven en strategie van de onderneming te ondersteunen. Gatekeeper, want je zorgt dat het ook binnen de juridische normen blijft vallen.”

“De bedrijfsjurist is partner van de onderneming: je werkt samen om de objectieven en strategie van de onderneming te ondersteunen

“Er bestaat inderdaad helaas een grote misvatting dat de bedrijfsjurist er vooral is om te zeggen wat niet mag”, vult Saskia Mermans aan. Dat is jammer, want het geeft een veel te arme invulling aan de functie. Het is immers net de taak van de bedrijfsjurist om oplossingsgericht te werk te gaan en waar mogelijk te kijken wat mogelijke opportuniteiten zijn naast de risico’s. Neem bv. de bancaire sector, dat is een heel gereguleerde sector. Je kan dat heel eng bekijken en enkel compliance nastreven. Het wordt echter pas interessant als je verder gaat kijken: Welke opportuniteiten zijn er? Hoe sluiten die aan bij de strategische pijlers van de onderneming? En hoe kan je daar als bedrijfsjurist een stuwende rol in spelen? Dat is onderbelicht. En zeker in de belevenis van het grote publiek.

Nog zo’n veel voorkomende fout is het idee dat de bedrijfsjurist “de contactpersoon” voor de externe advocaat is. Dat is echt helemaal een verkeerde perceptie. De advocaat is een partner van de bedrijfsjurist. “Hij helpt me bepaalde stukken van mijn taak mee in te vullen, zodat ik mijn rol naar de business kan waarmaken. Maar de advocaat bepaalt mijn strategie niet.” Bedrijfsjurist en advocaat werken complementair en versterken elkaar. Dat is ook zo in de samenwerking met de andere interne departementen. “Het is een symbiose, een samenspel. Samen dansen” aldus Saskia Mermans.

Bereidt de rechtenopleiding goed voor op de job van bedrijfsjurist?

Een bedrijfsjurist heeft heel wat bijzondere vaardigheden nodig. De job vraagt veel meer dan juridische kennis. “De opleiding geeft daarvoor een goede basis,” vertelt Ellen Vantomme. “Maar de opleiding leert je niet hoe je in de bedrijfswereld moet functioneren. Daarom hebben veel bedrijfsjuristen vaak al ervaring opgedaan in de advocatuur, voor ze de overstap doen. Ik ben er zelf in gerold via stages.

Het is ook een ambitie van het IBJ om de rechtenopleiding meer op het beroep te doen aansluiten.”

Het is natuurlijk niet aan de universiteit om iedereen helemaal klaar te stomen. Toch zijn er wel een paar skills waar de opleiding meer aandacht aan mag geven, concluderen we rond de gesprekstafel. In de eerste plaats communicatieskills. De wereld vandaag verandert snel, de bedrijfswereld voelt de impact van vele disrupties. Als bedrijfsjurist heb je dus geen tijd om eindeloze adviezen te schrijven, maar je moet wel impactvol kunnen communiceren met de business. Opportuniteiten zien is ook zo’n skill.

We merken dat rechtsfaculteiten meer en meer open staan om bedrijfsjuristen een deel van een les of praktijkcollege te laten geven. Als dit veralgemeend wordt – denk aan de advocaten die voorlopig heel aanwezig zijn – zal dit zeker helpen de opleiding hier en daar meer praktijkgericht te maken.

Helpt het dan om eerst ervaring op te doen in de advocatuur? Balie-ervaring kan zeker helpen bij het aanscherpen van analytische skills. “Studenten die rechtstreeks van de universiteitsbanken bij ons terecht komen, hebben vaak nog nood aan veel interne opleiding en daar is weinig marge voor. Anderzijds, ook diegenen die vanuit de balie komen in een legal departement laten functioneren, vraagt een inspanning”, meent Saskia Mermans.

Bijzonder veel dank aan Peter Leys, Saskia Mermans en Ellen Vantomme.

IBJ

Het Instituut voor bedrijfsjuristen (IBJ), opgericht bij wet van 1 maart 2000, is de federale beroepsorde voor bedrijfsjuristen en telt meer dan 2100 leden.

Het IBJ vertegenwoordigt en beschermt de belangen van het beroep in het algemeen en van de bedrijfsjurist in het bijzonder. De bedrijfsjuristen hebben een beschermde titel en hun juridische adviezen ten behoeve de werkgever zijn vertrouwelijk. Bedrijfsjuristen zijn onderworpen aan een eigen deontologie, die hun intellectuele onafhankelijkheid en voortgezette opleiding garandeert.

Het IBJ wil, als onmisbaar dynamisch netwerk voor zijn leden verbondenheid creëren en een klankbord zijn, waar ervaringen worden uitgewisseld en informatie met betrekking tot de nieuwste trends en ontwikkelingen worden gedeeld. Zo organiseerde het IBJ in 2021 +/- 100 activiteiten, in samenwerking met zijn loyale partners en werkgroepen.

Varia

ChatGPT: wat kan het allemaal en wat is de relevantie voor advocaten?

Auteur: Cicero LawPack

In dit uitgebreide artikel behandelt Cicero LawPack de recente ontwikkelingen op het gebied van generatieve artificiële intelligentie (AI) in het algemeen, en een nieuwe generatie chatbots. [ChatGPT](#) is daarvan veruit de belangrijkste en lijkt niet weg te slaan uit het nieuws. Wat is ChatGPT? Wat kan het en wat zijn de beperkingen? En ten slotte, wat is de relevantie voor advocaten?

We zijn getuige van de opkomst van een nieuwe generatie chatbots die krachtiger zijn dan ooit tevoren. Verschillende daarvan blinken uit in gespreksvaardigheid. Sommige van deze conversatiegerichte chatbots haalden onlangs verschillende keren het nieuws. In een eerste voorbeeld, in december 2022, heronderhandelde de DoNotPay-chatbot het contract van een klant met de chatbot van Comcast en wist 120 USD per jaar te besparen. (U leest het goed, twee bots die effectief opnieuw onderhandelen over een contract). Kort daarna werd een computer met een gekloonde stem van een klant verbonden met de DoNotPay-chatbot.

Onderhandelende chatbot

Er werd gebeld naar de supportdesk van een bedrijf en de sprekende chatbot onderhandelde met succes

met een levende persoon over een verlaging van een commerciële boete. De zoekmachine [You.com](#) heeft een conversatie-chatbot toegevoegd waarmee mensen een vraag kunnen stellen en het antwoord wordt gepresenteerd in een conversatievorm in plaats van een lijst met links. Microsoft heeft aangekondigd dat zijn Bing-zoekmachine ook een conversationele interface gaat aanbieden. Converserende chatbots zijn een vorm van generatieve AI.

Enorme vooruitgang

Generatieve AI heeft ook enorme vooruitgang geboekt op andere gebieden, zoals de creatie van digitale kunstwerken, of in filters en effecten voor allerlei digitale media, of in het genereren van documenten. Dat kunnen allerlei documenten zijn: juridische

documenten, blog- of tijdschriftartikelen, papers, programmeercode...

Slechts enkele dagen geleden onthulde de technologiewebsite C-NET dat ze sinds november 2022 begonnen waren met het publiceren van artikelen die volledig door generatieve AI waren geschreven.

“Over een periode van twee maanden publiceerden zij 74 artikelen die waren geschreven door een bot, en de lezers merkten daar niets van.

Eén chatbot in het bijzonder is bijna dagelijks in het nieuws geweest sinds hij in november 2022 werd gelanceerd. Hij heet ChatGPT en de onderliggende technologie is ook gebruikt in enkele van de hierboven genoemde voorbeelden.

Wat is ChatGPT?

ChatGPT staat voor *Chat Generative Pre-trained Transformer*. Wikipedia beschrijft het als “een chatbot gelanceerd door OpenAI in november 2022. Het is gebouwd bovenop OpenAI’s GPT-3 familie van grote taalmodellen en is verfijnd (een benadering van *transfer learning*) met zowel *supervised*- als *reinforcement learning*-technieken. ChatGPT werd als prototype gelanceerd op 30 november 2022, en trok al snel de aandacht vanwege zijn gedetailleerde antwoorden en gearticuleerde antwoorden op vele kennisdomeinen.” Met andere woorden, het is een zeer geavanceerde chatbot die een gesprek kan voeren. Hij onthoudt eerdere vragen die u stelde en de antwoorden die hij gaf. Omdat hij is getraind op een grootschalige database van teksten, afkomstig van het internet,

kan hij converseren over de meest uiteenlopende onderwerpen. En omdat hij is getraind op natuurlijke taalmodellen, is hij heel welbespraakt.

Wat kan ChatGPT, en wat zijn de beperkingen?

Het primaire gebruik ervan is waarschijnlijk als een kenniszoekmachine. U kan een vraag stellen zoals u dat in elke zoekmachine doet. Maar de feedback die het geeft bestaat niet uit een reeks links. In plaats daarvan raadpleegt het wat het vooraf heeft gescand en geeft het u een samenvattende tekst met het antwoord op de door u gestelde vraag. Maar daar blijft het niet bij, zoals de bovenvermelde voorbeelden illustreren. U kunt het vragen een paper of een artikel te schrijven over een gekozen onderwerp. U kunt de toon en de stijl van de output bepalen. Docenten hebben het gebruikt om lezingen voor te bereiden. Veel gebruikers vroegen het om poëzie te schrijven over onderwerpen van hun keuze. Ze konden het zelfs vragen sonnetten of limericks te schrijven, en het deed dat. En meestal met indrukwekkend resultaat. Het slaagt er wonderwel in een filosofische discussie te voeren. Programmeurs hebben het gevraagd om programmacode te schrijven, enz. Het blinkt uit in het beschrijven van bestaande kunstwerken. Kortom, als de gewenste output in een tekstformaat is, is de kans groot dat ChatGPT de gewenste output kan leveren. Zoals een verslaggever opmerkte: de mogelijkheden zijn eindeloos.

Er zijn natuurlijk beperkingen. Als de datasets waarvan het heeft geleerd fouten, valse informatie of vooroordelen bevatten, zal het systeem die erven. Een verslaggever die ChatGPT vroeg een productbeoordeling te schrijven, merkte op dat de schrijfstijl en de structuur van het artikel zeer professioneel waren, maar dat de inhoud grotendeels verkeerd was. Veel van de gegeven specificaties waren immers van de voorganger van het product dat hij moest beoordelen. Met andere woorden, een review door iemand met de vereiste kennis is nog steeds

nodig. Soms wordt de vraag niet begrepen en moet deze opnieuw worden geformuleerd. Daarnaast zijn de antwoorden soms overdreven langdradig met weinig waardevolle inhoud. (Ik vermoed daarom dat de dataset toespraken van politici bevatte).

Auteursrecht

Er zijn nog meerdere onderwerpen waar het geen betrouwbare kennis van heeft. Als u vraagt om juridisch advies te geven, zal het u vertellen dat het daar niet toe bevoegd is. (Maar als u de vraag anders formuleert, krijgt u waarschijnlijk toch een antwoord, dat al dan niet accuraat is). Een deel van de programmeercode leek te zijn gekopieerd van sites die door ontwikkelaars worden gebruikt, wat een inbreuk op het auteursrecht zou betekenen. En veel van de voorgestelde programmeercode bleek onvoldoende veilig te zijn. Om die redenen verbieden verschillende sites zoals het programmeer-platform [StackOverflow](#) antwoorden die door ChatGPT zijn gegenereerd. Er werden ook verschillende andere zorgen geuit. Zoals uit het voorbeeld van CNET blijkt, kunnen deze nieuwe generatieve AI-bots de noodzaak van een menselijke schrijver wegnemen. ChatGPT kan ook binnen enkele seconden een volledig essay schrijven, waardoor het voor studenten gemakkelijker wordt om vals te spelen of om niet te leren hoe ze goed moeten schrijven. Een ander knelpunt is de mogelijke verspreiding van verkeerde informatie. Als u genoeg bronnen kent van de dataset waarvan de chatbot leert, zou u die opzettelijk kunnen overspoelen met valse informatie.

Relevantie ChatGPT voor advocaten

Advocaten gebruiken generatieve AI al een tijdje. Het is succesvol gebleken bij het opstellen en beoordelen van contracten en andere juridische documenten. Bots als *DoNotPay*, *Lawdroid* en *HelloDivorce* helpen dagelijks met succes bij juridische zaken. Voor deze bestaande juridische bots kan ChatGPT een gebruiksvriendelijke

conversatie-interface bieden die het gebruik ervan vergemakkelijkt. Als het gaat om ChatGPT zelf, hebben verschillende advocaten verslag gedaan van hun ervaringen en tests met het systeem.

“Het bleek dat ChatGPT het werk van advocaten met wisselend succes kon nabootsen. Voor sommige zaken leverde het een puike prestatie. Het schreef bijvoorbeeld met succes een ontwerp-huurcontract.

En het slaagde er zonder problemen in om verschillende versies van een juridisch document te vergelijken en de verschillen aan te geven. Maar bij andere tests was de verstrekte informatie onnauwkeurig of ronduit verkeerd, waarbij bijvoorbeeld verschillende begrippen door elkaar werden gehaald.

Intellectuele eigendomsrechten

En de zorgen die gelden voor generatieve AI in het algemeen, gelden ook voor ChatGPT. Dit zijn onder meer zorgen over vooroordelen en discriminatie, de naleving van bestaande privacy- en gegevensbeschermingsregelgeving zoals de GDPR, nepnieuws en misleidende inhoud. Voor ChatGPT kwam ook de kwestie van de intellectuele eigendomsrechten aan de orde. De organisatie achter ChatGPT beweert nooit teksten woordelijk te kopiëren, maar tests met programmeercode lijken anders uit te wijzen. (Programmeercode kan immers niet geparafraseerd worden). Gezien het succes en de belangstelling voor ChatGPT werd de gebruikelijke vraag gesteld of AI de behoefte aan advocaten

zal vervangen. En het antwoord blijft hetzelfde als voordien: nee, dat is niet het geval.

Momenteel zijn de resultaten vaak zeer indrukwekkend, maar niet betrouwbaar genoeg. Toch blijkt uit de geboekte vooruitgang dat het steeds beter zal worden in het uitvoeren van sommige taken die advocaten doen. Het is goed in het verzamelen van informatie, in het samenvatten ervan en in het vergelijken van teksten.

En eerder dit jaar (13 januari 2023) kondigde de American Bar Association aan dat ChatGPT met succes een van haar balie-examens over bewijsvoering had afgelegd. Maar advocaten zijn nog steeds nodig als het gaat om kritisch denken of de uitgebreide toepassing van juridische principes.

Toezicht nodig

Een nieuwe generatie chatbots laat ons de toekomst zien. Hoewel er enorme vooruitgang is geboekt, zijn er nog steeds veel scenario's waarin ze niet perfect zijn. Toch worden ze elke dag beter. En hoewel er momenteel nog toezicht nodig is om de resultaten te controleren, kunnen ze waardevolle hulp bieden. Zoals een docent zei: in plaats van een hele dag te besteden aan de voorbereiding van een lezing, laat hij ChatGPT de voorbereiding voor hem doen en een eerste ontwerp schrijven. Hij heeft daarna slechts een uur nodig om het na te kijken en te corrigeren. Voor advocaten geldt hetzelfde. De juridische teksten die het genereert kunnen een hit en misser zijn, en toezicht is nodig.

“U kan de huidige vaardigheden van de chatbot vergelijken met een eerste- of tweedejaars rechtenstudent die tijdens de zomer wat komt helpen.

Ze kunnen u tijd besparen, maar u moet controleren wat ze doen en hen corrigeren waar nodig. Tom Martin van LawDroid verwoordt het als volgt: “Als advocaten Generatieve AI benaderen als een drukknopoplossing, dan zal het waarschijnlijk als een mislukking worden beschouwd omdat er altijd vanuit iemands oogpunt een of andere tekortkoming kan worden gevonden met de output. Als succes daarentegen wordt gedefinieerd als productieve samenwerking, dan kunnen de verwachtingen beter worden afgestemd op de sterke punten van Generatieve AI.”

[Cicero LawPack](#)

CICERO LawPack is al meer dan 30 jaar gespecialiseerd in software voor advocaten, onder meer door een zeer persoonlijke aanpak en de voortdurende verbeteringen en de ontwikkeling van nieuwe toepassingen die uw werk gemakkelijker en efficiënter maken.

Ontdek CICERO LawPack

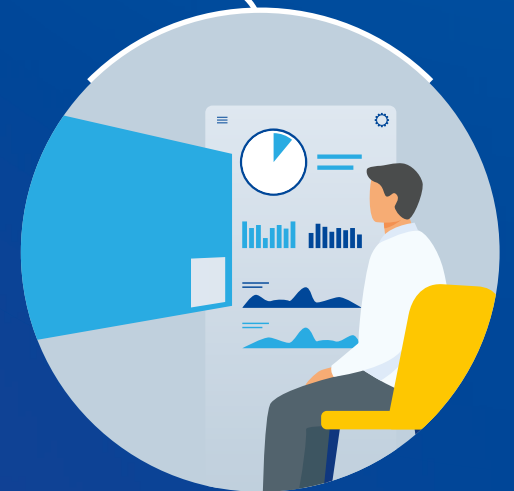
Klantendossiers Alles centraal

Dossiers aanmaken, beheren en delen, het kan allemaal met CICERO LawPack.

Ons platform verzamelt en organiseert alles wat tussen jou en de klant gedeeld wordt. Alle communicatie, briefwisseling, stukken, email, whatsapp berichten en Teams gesprekken worden in het dossier opgeslagen. Wij gebruiken daarvoor de Microsoft cloud van uw eigen Microsoft 365 omgeving. U bepaalt zelf wie wel of geen toegang krijgt tot het dossier en tot welke documenten. Hiermee zorgt u niet alleen dat u en uw medewerkers altijd toegang hebben tot de volledige conversatie maar u kunt deze ook onmiddellijk delen met uw cliënten.

Rapporteren en communiceren Overzicht houden

Voor ieder dossier, documenten of medewerker kunt u taken creëren en opvolgen via workflows, zodat de voortgang in het dossier eenvoudig kan opgevolgd worden. Zo weet u, uw medewerkers en uw cliënten, op ieder moment wat verwacht wordt. Ook kunt u met relaties communiceren en mailings en uitnodigingen versturen

Tijdschrijven en factureren Efficiënt opvolgen

Het laatste en niet minst belangrijke. Iedere activiteit kan omgezet worden naar een factureerbare prestatie, zodat het voor u en uw cliënten steeds inzichtelijk is wat de kosten zijn van een dossier. De software geeft zelf aan welke tussentijdse facturen kunnen verzonden worden en zorgt voor de verwerking en opvolging. Het is zelfs mogelijk een volwaardige boekhouding te voeren en interesten te berekenen

Dé software voor advocaten en juridische afdelingen

www.cicerosoftware.com
sales@cicerosoftware.com

KNOPSPUBLISHING BV
Sint-Antoniusstraat 22 - 2200 Herentals
T. 014 73 78 11